

NOVINE U REVIZIJSKOM POSTUPKU

Doc. dr. sc. Paula Poretti*
Martina Mišković, mag. iur.**

UDK: 347.958
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.1.19>
Ur.: 17. siječnja 2019.
Pr.: 10. veljače 2019.
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

U ovom radu analizirat će se nacrt novele Zakona o parničnom postupku iz 2016. godine koji je usmjeren k važnim izmjenama u pogledu instituta revizije kako bi se Vrhovnom sudu Republike Hrvatske osiguralo ispunjavanje njegove javne funkcije - osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. U svezi s time definirana je uloga Vrhovnog suda prema Ustavu Republike Hrvatske, ali i kroz shvaćanja Europskog suda za ljudska prava. S obzirom na temu rada, analiziran je razvoj instituta revizije kao izvanrednog pravnog lijeka kroz povijest hrvatskoga zakonodavstva te je ukazano na probleme koji postoje u sadašnjem uređenju. Razlog nužnosti promjena u pogledu revizije je preopterećenost Vrhovnog suda zbog pristizanja velikog boja revizijskih predmeta uz istodobno postojanje ogromnih zaostataka u dosadašnjem radu. Razlog zbog kojega su protivnici ove reforme toliko brojni je promjena paradigme u određenju uloge i funkcije Vrhovnog suda iz privatne u javnu funkciju čime bi Sud odlučivao samo o pravnim pitanjima u javnome interesu. Upravo zbog promjene paradigme, došlo bi do ukidanja dvostrukog kolosijeka u režimu revizije te bi bila propisana samo, tzv. revizija po dopuštenju. Predložene izmjene proučavane su kroz prizmu slovenskoga zakonodavstva koje je slične reforme provelo 2008. godine, a zbog sličnosti dvaju sustava pogodno je za usporedbu i predviđanja rezultata koji bi trebali uslijediti i u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: Vrhovni sud Republike Hrvatske; izvanredni pravni lijek; revizija; revizija po dopuštenju; pravo na pristup sudu; pravo na suđenje u razumnom roku.

„Ako uspiješ suditi sam sebi, znači da si zbilja mudar.“
Antonie de Saint-Exupery

* Dr. sc. Paula Poretti, docentica, Pravni fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku; pstojcevic@pravos.hr.

** Martina Mišković, mag. iur., menadžer kampanje za Pure Telecom, Billsave PJB Management, Walkinstown, Dublin 12, Irska; miskovic.martina@outlook.com.

1. UVOD

Potaknuti riječima slavnoga francuskog pisca, a svjesni stanja u hrvatskom zakonodavstvu i pravosuđu možemo zamijetiti da su potrebne duboke i promišljene reforme na mnogim područjima. Jedno od područja na kojemu su potrebne reforme je parnični postupak, a osobito u dijelu kojim se uređuje revizija kao izvanredni pravni lijek. Razlozi nužnosti promjena su brojni, među kojima je najznakovitija preopterećenost Vrhovnog suda Republike Hrvatske te predugo trajanje revizijskih postupaka. Do toga je došlo zbog „široim otvorenih“ vrata Vrhovnoga suda kojim se omogućilo svakome da mu pristupi te da inicira aktivaciju suda u njegovoj pravnoj stvari.

Radi kvalitetne analize problema i iznalaženja rješenja, ponajprije će se definirati institut revizije kao takav te razvoj instituta kroz povijest hrvatskog zakonodavstva. Bit će definirana stajališta Ustavnog suda te Europskog suda za ljudska prava kroz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a potom i kroz iznesena stajališta o ulozi i funkciji vrhovnih sudova unutar pravosudnoga sustava pojedine države. Fokus ovoga rada bit će na aktualnom Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2016. godine, kojim je predviđeno ukidanje dvostrukog kolosijeka dopustivosti podnošenja revizije Vrhovnom sudu, bilo da je riječ, o tzv. redovnoj reviziji ili, tzv. izvanrednoj reviziji te nadomještanje samo jednim tipom revizije koji je po svojim karakteristikama vrlo sličan sadašnjem uređenju tzv. izvanredne revizije. Kolokvijalni naziv revizija po dopuštenju opravdano je dodijeljen s obzirom na to da bi, ako se usvoji navedeni prijedlog zakona i revizijski postupak bio podijeljen u dva dijela – prvi dio u kojemu se odlučuje o dopustivosti revizije te drugi u kojemu se donosi odluka o osnovanosti. Nadalje, istraženo je i pitanje potrebe instituta odgovora na žalbu i odgovora na reviziju u skladu sa načelom kontradiktornosti. Analiziran je i problem neujednačenosti sudske prakse samog Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ali i neujednačenost prakse na relaciji Vrhovni sud -županijski sudovi - općinski sudovi te utjecaj Zakona o područjima i sjedištima sudova na usuglašavanje sudske prakse.

Cilj je ovoga rada dati odgovor na pitanje hoće li promjena paradigme o ulozi i funkciji Vrhovnog suda Republike Hrvatske polučiti nužne promjene kojim će se Sudu omogućiti da dosljedno izvršava svoju ustavnu zadaću osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

2. USTAVNA ZADAĆA VRHOVNOG SUDA I TUMAČENJA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA / PRISTUP VRHOVNOM SUDU KAO USTAVNO I KONVENCIJSKO PRAVO

Kao polazište za proučavanje pojedinih zajamčenih prava pa tako i prava na pristup Vrhovnom sudu Republike Hrvatske (dalje: VSRH) radi preispitivanja pravomoćne sudske odluke krećemo od Ustava Republike Hrvatske¹ (dalje: Ustav

1 Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

RH) koji u članku 29.² jamči pravo na pravično suđenje. To se pravo nužno mora promatrati kroz prizmu jedne od najviših vrijednosti našeg ustavnog poretka – kroz vladavinu prava. Temeljno obilježje vladavine prava je načelo pravne sigurnosti koje je ključno u izgradnji povjerenja u sudstvo. Pravna sigurnost nalaže ispunjenje zahtjeva predvidljivosti, dostupnosti i primjenjivosti propisa. Ona zahtijeva ravnotežu između stabilnosti i fleksibilnosti pravila kako bi se izbjegao pretjerani formalizam u njihovoj primjeni.³ Ustavom RH zajamčeno pravo na pravično suđenje, nadalje, jamči zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Arbitraran je onaj pojedinačni akt pri čijem donošenju donositelj bez razboritih ili bez ikakvih razloga odstupa od ustaljene prakse, odnosno nije uzeo u obzir očigledno mjerodavan propis ili je mjerodavan propis pogrešno protumačio i primijenio, na način i u mjeri koja pojedinačni akt u konkretnom slučaju čini pravno neprihvatljivim. S obzirom na prethodno navedeno, možemo zaključiti da su ona obrazloženja odluka nadležnih sudova koji u sebi ne sadrže relevantne i razborite razloge svoje ocjene zapravo rezultat arbitrarne odluke u postupovnom i/ili materijalnom smislu.

Ustav RH, kao temeljni akt države, određuje i temeljnu zadaću Vrhovnoga suda kao najvišeg suda RH. U članku 119. stavku 1. Ustava RH definira se kako je Vrhovni sud Republike Hrvatske zadužen za osiguranje jedinstvene primjene prava i jednakosti svih u njegovoj primjeni. Navedeno je inkorporirao u članak 20. Zakona o sudovima⁴ (dalje: ZS) koji propisuje sve zadaće VSRH, a dodaje još i donošenje odluka o redovnim pravnim lijekovima kad je to propisano posebnim zakonom te o izvanrednim pravnim lijekovima protiv pravomoćnih odluka sudova u RH, rješavanje sukoba nadležnosti kad je to propisano posebnim zakonom i razmatranje aktualnih pitanja sudske prakse, analiziranje potrebe za stručnim usavršavanjem sudaca, sudskih savjetnika i sudačkih vježbenika te obavljanje drugih poslova određenih zakonom. Neovisno o tomu što je Ustavom RH utvrđena zadaća VSRH, istodobno, pravo na izjavljivanje revizije, kao izvanrednoga pravnog lijeka VSRH, nije zajamčeno Ustavom HR, nego je propisano Zakonom o parničnom postupku⁵ (dalje: ZPP). Iz toga proizlazi sloboda zakonodavca da pravo na izjavljivanje revizije uredi kako želi, ako se odluči na omogućavanje pristupa VSRH, ili da ga potpuno isključi. Pritom mora imati na umu da je ustavna uloga VSRH kao najvišeg suda u državi, ujednačavati sudsku praksu te da se (pre) liberalnim uređenjem revizije kao pravnoga lijeka može ugroziti ta uloga. Isto tako, revizija kao pravni lijek i odredbe koje ju uređuju moraju biti u suglasju sa člankom 14. stavkom 2. Ustava RH, koji određuje da su svi pred zakonom jednaki te da ona mora biti dostupna svima pod jednakim uvjetima.⁶

2 Odredba čl. 29. Ustava RH: „Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“

3 Grgić Tolj, R., Grgić, M., *Dopuštenost revizije protiv odluke o troškovima parničnog postupka*, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, god. 9, 17/2016., str. 267.

4 Zakon o sudovima (pročišćeni tekst zakona, Narodne novine, 28/13, 33/15, 82/15, 82/16).

5 Zakon o parničnom postupku (pročišćeni tekst zakona, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14)

6 Sessa, Đ., *Novela zakona o parničnom postupku - troškovi, električno vođenje postupka, žalba, revizija, udružena tužba*, Pravo u gospodarstvu 1/2012, vol. 51 1/2012, str. 188.

Jedna od međunarodnih konvencija koje je RH potpisala ili im pristupila, a jamče svim hrvatskim građanima slobodan pristup sudu, jednakost svih pred zakonom, pravo na pravično i pošteno suđenje je Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljenih sloboda⁷ (dalje: EKLJP). Ona je u svojim odredbama posebno naglasila sva navedena prava, a Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) u svojoj ustaljenoj sudskoj praksi, štoviše u sudskoj praksi koja se odnosi na predmete protiv RH nedvojbeno utvrđuje da neće dopuštati bilo kakvo ograničenje ljudskih prava koja se odnose na pristup sudu te pošteno i pravično suđenje.⁸ U ovome dijelu potrebno je spomenuti članak 6. stavak 1. EKLJP-a i djelovanje ESLJP-a vezano za tumačenje prava na pravično suđenje. Člankom 6. stavak 1. jamči se da svatko, radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi, ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.⁹ U predmetu *Bulfracht Ltd. protiv Hrvatske*,¹⁰ ESLJP istaknuo je, da način na koji se članak 6. stavak 1. odnosi na žalbene ili kasacijske sudove ovisi o posebnim značajkama odnosnog postupka te da se u obzir treba uzeti ukupnost postupka vođenog u domaćem pravnom poretku i ulogu kasacijskog suda u njemu. Nadalje, istaknuo je da uvjeti dopuštenosti revizije mogu biti stroži negoli uvjeti za podnošenje redovne žalbe. Sud se nebrojeno puta u svojim odlukama doticao problema nedosljedne sudske prakse. Među tim odlukama je i odluka u predmetu *Tudor protiv Rumunjske*¹¹ gdje je bila riječ o nedosljednoj praksi rumunjskih sudova u primjeni domaćeg restitucijskog zakonodavstva. U odluci je naznačeno kako država mora stvoriti „mehanizam“ za osiguranje dosljednosti prakse nacionalnih sudova u pitanjima koje imaju „veliko značenje za društvo“, a kojemu je cilj otkloniti „trajnu nesigurnost“, na način da najviši sud u zemlji „ispita određenu primjenu prava u pojedinačnim slučajevima“. ¹² Hrvatski zakonodavac sadrži takav mehanizam u obliku izvanredne revizije, no potrebno je unijeti određene izmjene kako bi u potpunosti zadovoljavao zahtjevima svoje funkcije.

ESLJP, međutim, utvrđuje i da su odstupanja u sudskoj praksi sastavni dio svakoga pravosudnog sustava koji je utemeljen na mreži sudova različitih stupnjeva.¹³ ESLJP navodi kako je uloga Vrhovnog suda upravo rješavanje takvih sukoba, a da sam Vrhovni sud može biti izvorom pravne nesigurnosti upravo ako on uzrokuje odstupanja u sudskoj praksi što dovodi do potkopavanja načela pravne sigurnosti i smanjenja povjerenja javnosti u pravosudni sustav. U potonjoj odluci ESLJP ističe da nedosljednost sudske prakse i nepostojanje mehanizma na Vrhovnom sudu koji bi

7 (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (pročišćeni tekst, Međunarodni ugovori 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10)

8 Barac, N., *Okrugli stol o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a*, Odvjetnik, 5-6/2016., str. 6

9 Čl. 6. st. 1. EKLJP (bilj. 6).

10 Europski sud za ljudska prava, *Bulfracht Ltd protiv Hrvatske*, presuda od 21.06.2011., zahtjev br. 53261/08.

11 Europski sud za ljudska prava, presuda, od 24. ožujka 2009., zahtjev br. 21911/03.

12 Grgić Tolj, R., Grgić, M., *op. cit.*, str. 270.

13 *Ferreira Santos Pardal protiv Portugala*, 30. srpnja 2015., zahtjev br. 30123/10, https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/PREGLED%20PRAKSE//PREGLED_PRAKSE_3_15.pdf.

ispitao takvu nedosljednost, uskraćuje podnositeljima zahtjeva pravo na preispitivanje donesenih odluka te ispravljanje neadekvatne sudske prakse.

3. RAZVOJ INSTITUTA REVIZIJE

Temeljna zadaća zakonodavca je osigurati sustav u kojemu će se poštovati prava i obveze svake osobe te postojanje učinkovitog mehanizam kojim će se ukloniti nepoštovanje i uzurpiranje tuđih prava. Osim ustavne garancije pravičnog suđenja predviđene člankom 29. Ustava RH, odredbama ZPP-a, u kojima je također integrirano to jamstvo, predviđeni su pravila postupka, uvjeti kojima sud raspravlja i odlučuje u sporovima o temeljnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima, ako zakonom za neke od njih nije određeno da u njima sud rješava po pravilima nekoga drugog postupka.¹⁴ Cilj kojem zakonodavac teži pri uređivanju djelovanja pravosuđa je omogućiti sudovima da što brže dovrše postupak i da su njihove odluke zakonite (što je veća mogućnost preispitivanja sudske odluke, to je i veća vjerojatnost da će to uroditi donošenjem zakonite odluke). Dok, s druge strane, omogućavanje beskonačnog parničenja pogoduje pravnoj nesigurnosti i nepovoljno utječe na autoritet sudova.¹⁵ Ovdje valja napomenuti da sudska odluka proizvodi pravnorelevantne učinke kada stekne svojstvo pravomoćnosti, odnosno, prema ZPP-u, kada se više ne može pobijati žalbom, a njome je odlučeno o zahtjevu iz tužbe ili protutužbe te nakon donošenja odluke drugostupanjskoga suda u povodu žalbe. To zapravo znači da sudska odluka u relativno brzom roku stječe svojstva pravomoćnosti te da proizvodi sve pravne učinke. No, hrvatski zakonodavac odlučio se omogućiti preispitivanje i pravomoćnih odluka putem izvanrednih pravnih lijekova.

Kako bi što bolje razumjeli postojeće probleme i nedostatke u režimu revizije, smatramo da je potrebno prezentirati sve promjene koje su se povijesno dogodile u određenju instituta revizije. Cijeli proces uređivanja pravosudnoga sustava započeo je nakon preuzimanja Zakona o parničnom postupku iz 1976.¹⁶ nakon raspada bivše SFRJ te je on drastično modificiran nekoliko puta. U ovome radu obuhvatit ćemo isključivo odredbe koje se tiču izvanrednih pravnih lijekova, s posebnim naglaskom na institut revizije. Novelom Zakona o parničnom postupku iz 1999.¹⁷ te povećanjem imovinskog cenzusa za dopustivost revizije, kojim je ona postala iznimno dopušteni pravni lijek, došlo je do određene krize u shvaćanju uloge VSRH u skladu sa odredbama Ustava RH koje su propisivale da je njegova misija osiguranje jedinstvene primjene prava i jednakosti građana. Sve to je rezultiralo reformom instituta revizije kojom se željelo upravo to - omogućiti da se ona uz određena ograničenja, izjavljuje i u slučajevima u kojima inače nije dopuštena kad je to potrebno radi osiguranja jedinstvene primjene prava i jednakosti građana. Navedena zadaća o dopustivosti, tzv. izvanredne revizije

14 Grgić Tolj, R., Grgić, M., *op.cit.*, str. 254.

15 Grbin, I., Izvanredni pravni lijekovi - revizija prema zakonskim novelama, *Pravo i porezi, časopisi za pravnu i ekonomsku teoriju i praksu*, XIII /2004., str. 30.

16 Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 4/77, s ispravcima 36/77).

17 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99).

dodijeljena je, Novelom ZPP-a 2003.¹⁸ godine, drugostupanjskim sudovima koji pri odlučivanju u presudi iznosi i materijalnopravno ili procesnopravno pitanje zbog kojeg dopušta njezino ulaganje. Navedeno rješenje, s obzirom na to da ovisi o diskrecijskoj odluci, ali i „dobroj volji“ suca, nije polučilo ostvarenjem Ustavom RH zacrtane zadaće VSRH.¹⁹ To se iz nekoliko razloga pokazalo lošim rješenjem. Malo koji sudac bi dopustio bi reviziju protiv svoje odluke pa su stranke, u nemogućnosti izjavljivanja izvanredne, ali i redovne revizije, automatski podnosile ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske (dalje: USRH). Logično, time je samo došlo do prelijevanja predmeta u pravcu USRH-u u povodu ustavne tužbe te dovelo do opterećenja suda.²⁰ Cjelokupna situacija rezultirala je postupkom za ocjenu suglasnosti ZPP-a s Ustavom RH, odnosno s odlukom Ustavnoga suda broj: U-I/1569 od prosinca 2006. godine prema kojoj „u Republici Hrvatskoj postoji poremećaj ustavnih nadležnosti između Ustavnog suda Republike Hrvatske i Vrhovnog suda Republike Hrvatske, jer zakonski okviri ne omogućavaju najvišem sudu u zemlji da osigurava jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana na cijelom području Republike Hrvatske“.²¹ Tom su odlukom Ustavnoga suda ukinute odredbe članka 382. stavka 1. točke 1. i 2., stavka 2. i stavka 3. te članka 497. ZPP-a, pri čemu je prestanak važenja navedenih odredbi odgođen za 15. srpnja 2008. (zatim do 1. listopada 2008.).²²

U međuvremenu je zakonodavnoj vlasti pružena jedinstvena prilika za uređivanje zakonodavnog okvira djelotvornih pravnih sredstava za osiguranje provedbe ustavne nadležnosti VSRH u revizijskom postupku. Zakonom o izmjenama i dopunama ZPP-a iz 2008.²³ prilika nije iskorištena jer ni tada nije omogućeno VSRH-u da se u svom djelovanju ograniči samo na ostvarenje ustavne nadležnosti osiguranja jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.²⁴ Razlog tomu je članak 29. Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a 2008., kojim članak 382. stavak 2. određuje da za podnošenje izvanredne revizije više nije bilo potrebno dopuštenje drugostupanjskog suda, već je reviziju bilo moguće podnijeti protiv svih drugostupanjskih odluka kojima se pravomoćno završava postupak, ali samo ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekoga materijalnopavnog ili procesnopavnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i jednakosti građana.²⁵ Time su vrata Vrhovnoga suda postala otvorena (možemo reći) svima pa je stoga „prepravljen“ velikim brojem predmeta te je sud u svakom konkretnom slučaju morao ocjenjivati radi li se zbilja o pitanju koje je važno za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih pred zakonom. Situaciju

18 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03).

19 Triva, S., Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2004., str. 719.

20 Katić, D., *Zašto (opet) izmjene zakona o parničnom postupku*, „Aktualnosti građanskog procesnog prava-nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Zbornik radova s II. Međunarodnog savjetovanja, Split, 2016.“, str. 154.

21 Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-1-1569/2006, od 20. prosinca.2006.,

22 Gović, I., *Izvanredna revizija - uvjeti za izjavljivanje i ovlaštenici prava na podnošenje*, *Odvjetnik, Hrvatska odvjetnička komora*, 11-12/2008., str. 51.

23 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08)

24 Eraković, A., *Izvanredna revizija*, *Hrvatska pravna revija*, vol. 10, br. 2/2010., str. 97.

25 Katić, D., *op. cit.*, str. 155.

im nije olakšavala ni odredba koja je propisala da svako rješenje od odbacivanje revizije mora biti obrazloženo.²⁶ Čak ni daljnje izmjene Zakona o parničnom postupku iz 2011.²⁷ nisu dovele do smanjenja priljeva predmeta na Vrhovni sud jer je ovom Novelom samo preciziran sadržaj, tzv. izvanredne revizije (podnositelj je od tada bio dužan određeno navesti propise i druge izvore prava vezane za postavljeno pitanje) te je jezična terminologija članka 382. stavka 2. samo usklađena s izričajima iz Ustava RH i Zakona o sudovima, jer se revizija može podnijeti zbog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava (ranije: zakona) i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (ranije: građana).²⁸

S obzirom na to da se iznesenim izmjenama ZPP-a u pogledu revizije naglo povećao broj predmeta u radu Vrhovnog suda s kojima se suočavaju suci nakon Novele 2008. godine, VSRH je izazvao nemali broj prigovora na način na koji se rješavaju predmeti koji pristižu na njegovu adresu. Naime, prigovara se da previše izvanrednih revizija završava odbačajem (u rasponu od 70 do 80 %) „uniformiranim“ obrazloženjima, zbog formalnih nedostataka u sadržaju bilo zbog toga što u njima nije naznačeno pravno pitanje ili nisu naznačeni razlozi važnosti zbog kojih bi najviši sud trebao iznijeti svoje stajalište u konkretnom predmetu odnosno da rješenje spora ne ovisi o odluci VSRH.²⁹ Zaključujemo, ako koja od navedenih pretpostavki nije kumulativno ispunjena, nema pretpostavki za razmatranje u smislu odredbe članak 382. stavak 2. te dolazi do odbacivanja revizije.

No koji su razlozi tomu? Najprije je potrebno promotriti kome je povjereno „sastavljanje“ revizije. „Sastavljači“ su u pravilu odvjetnici kao kvalificirani punomoćnici stranaka, koji nisu na zakonom definiran način pisali izvanredne revizije, odnosno pisali su ih na isti način kao i redovne revizije, no s vremenom se problem prevelikoga broja odbačaja revizija zbog sadržajnih nedostataka smanjio. U ovome trenutku prevladava odbacivanje jer postavljeno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.³⁰ No, ako navedeni problem sagledamo iz drugoga ugla, razlog prevelikoga broja odbačenih revizija iz formalnih razloga može značiti da je pravna norma iz članka 382. stavaka 2. i 3. ZPP-a nejasna te da adresate dovodi u nedoumice i time onemogućava kvalitetno sastavljanje izvanredne revizije. U prilog tomu, potrebno je iznijeti da u nekim situacijama ni suci Vrhovnoga suda ne znaju kao postaviti odgovarajuće pravno pitanje od kojeg bi zavisila odluka u konkretnom sporu, a pogotovo ako se radi o postupovnopравnim pogreškama (a da Zakon na to ne daje odgovor), što to rezultira preopćenitim pravnim pitanjem te se svodi na žalbeni razlog bitne povrede odredaba parničnog postupka, zbog kojeg se izvanredna revizija ne može podnijeti.³¹

Iz prethodno navedenih činjenica može se izvesti zaključak, ako revizija ne sadržava određeno pravno pitanje, ako je izostalo određeno navođenje propisa i

26 Eraković, A., op. cit., str. 97.

27 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11)

28 Katić, D., op. cit., str. 97.

29 *Loc. cit.*

30 *Ibid.*, str. 156.

31 *Ibid.*, str. 157.

drugih važećih izvora prava koji se odnose na konkretno pravno pitanje ili su izostali razlozi zbog kojih adresat smatra da je postavljeno pitanje relevantno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, da je Vrhovni sud Republike Hrvatske u tom slučaju dužan rješenjem odbaciti reviziju.³²

U prilog „unificiranom“ tekstu rješenja o odbacivanju revizije iz formalnih razloga ide i jednako postupanje svih sudova pa i Europskog suda za ljudska prava. Razumljivo, ako reviziji nedostaju komponente jasno propisane ZPP-om tada i nema potrebe za detaljnom elaboracijom razloga zbog kojih se revizija odbacuje jer se formalni nedostaci revizije mogu objasniti u jednoj jasnoj i razumljivoj rečenici koju će razumjeti svaka osoba.

Tijekom određenoga vremena, početni problemi vezani za sastavljanje revizije sukladno članku 382. stavku 2. i 3. ZPP-a djelomično su prevladani, no ostao je relativno visok broj odbačaja zbog toga što postavljeno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Razlog tomu je što većina drugostupanjskih odluka koje se pobijaju revizijom imaju izneseno stajalište koje je podudarno pravnim shvaćanjima izraženim u revizijskim odlukama ili stranke pogrešno zaključuju da postoji različita praksa, odnosno različite odluke drugostupanjskih sudova, a zapravo se radi o tome da se odluke u konkretnim predmetima ne mogu uspoređivati jer nemaju ni činjenično ni pravno identično stanje. Sve nas to dovodi do zaključka da drugostupanjski sudovi donose odluke koje su pravilne te da je suđenje u tom predmetu bilo zakonito i pravilno.³³

4. SADAŠNJE UREĐENJE REVIZIJE PROTIV PRESUDE

4.1. Određenje pojma i opća obilježja

Revizija je *izvanredan pravni lijek koji se podnosi protiv drugostupanjskih odluka kojima se postupak pravomoćno završava*.³⁴ Revizija protiv presude je, *izvanredan, samostalan, devolutivan, nesuspendivan, ograničen i dvostrani pravni lijek stranaka zbog povrede zakona protiv pravomoćne presude drugostupanjskog suda donesene u povodu žalbe protiv presude prvostupanjskog suda*.³⁵ Ona nije zajamčena svakome u svakoj vrsti postupka već se može podnijeti ako se ispune pretpostavke određene ZPP-om. Navedeni je institut, promatrajući izmjene zakona koji su uređivali parnični postupak, prošao pravni put od redovnog i suspendivnoga pravnog lijeka pa sve do sadašnjega uređenja kao izvanredan i nesuspendivan pravni lijek.³⁶

Bez obzira na sve uočene probleme, manjkavosti i iznesena mišljenja pravnih stručnjaka, revizija kao institut i dalje nije u cijelosti jedinstveno i jednoobrazno

32 Članak 392.b stavak 2. Zakona o parničnom postupku (bilj. 23).

33 Katić, D. *op.cit.*, str. 158.

34 Dika, M., *Gradansko parnično pravo*, Pravni lijekovi, X. knjiga, Zagreb, Narodne novine, 2010., str. 258.

35 Triva, S., Dika, M., *op. cit.*, str. 718.

36 Sessa, Đ., *op. cit.*, str. 186.

uređena. ZPP u člancima 129.³⁷ te 325. stavak 1.³⁸ određuje da je presuda odluka kojom se odlučuje o osnovanosti tužbenoga zahtjeva, odnosno, da se njome pruža meritorna pravna zaštita, pa je stoga institut revizije zakonski oblikovan i razvijan kao institut revizije protiv presude.

Svojstvo pravomoćnosti stječe odluka donesena u drugostupanjskom postupku, iznimno i prvostupanjska odluka ako stranke nisu uložile žalbu. Donošenjem drugostupanjske presude iscrpljen je redovan pravni put pred parničnim sudom i ta bi presuda trebala donijeti pravnu sigurnost i mir. Pravna odluka ne osigurava uvijek pravnu sigurnost i mir te je upravo zbog toga zakonodavac omogućio ulaganje revizije. Time bi ona trebala biti konačna instanca koja osigurava da neovisan i nepristran najviši sud odluči o jedinstvenoj primjeni prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a napose za stranke u konkretnoj stvari.³⁹ Kao što je detaljno elaborirano u prethodno u ovome radu, Ustav RH jamči pravo na redovan pravni lijek odnosno pravo na žalbu, dok je pravo na izvanredni pravni lijek priznato ZPP-om. Funkcija je revizije ispitati pravilnost i zakonitost pravomoćne drugostupanjske presude (i drugostupanjskog rješenja kojim je postupak pravomoćno okončan), ali i pravomoćne drugostupanjske međupresude. Imajući na umu pravno-politički aspekt zaključeno je da sve drugostupanjske odluke s obzirom na vrijednost i vrstu predmeta spora, stranke te postupak koji je prethodio njihovu donošenju nemaju jednaku važnost, zakonodavac je uspostavio razliku između odluka protiv koji je revizija uvijek dopuštena prema vrijednosnom, kauzalnom, kauzalno-personalnom i proceduralnom kriteriju (tzv. *redovna revizija*) te onih odluka protiv kojih je ona samo iznimno i ograničeno dopuštena uz ispunjenje posebnih pretpostavki (tzv. *izvanredna revizija*). Načelno se, tzv. izvanredna revizija može izjaviti protiv svih drugostupanjskih odluka (osim onih u odnosu na koje je revizija apsolutno isključena), no potrebno je da odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih.⁴⁰ U sporovima male vrijednosti, u kojima je s obzirom na vrijednost predmeta spora isključena mogućnost ulaganja revizije, omogućeno je ulaganje revizije ako je drugostupanjski sud u izrijeci presude odredio da je revizija protiv drugostupanjske odluke ipak dopuštena (tzv. *izvanredna revizija po dopuštenju*).⁴¹ Što se tiče mogućnosti izjavljivanja revizije protiv određenih drugostupanjskih rješenja,⁴² ona je određena neovisno o pravilima

37 „Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja. O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem. Kad ne odlučuje presudom, sud odlučuje rješenjem. U postupku izdavanja platnog naloga rješenje kojim se prihvaća tužbeni zahtjev donosi se u obliku platnog naloga. Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.“

38 Članak 129. ZPP-a: „Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja.“

39 Pelcl, H, *Dopuštenost izvanredne revizije u građanskom parničnom postupku Republike Hrvatske*, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, god. 9, 17/2016., str. 200.

40 Dika, M., *op.cit.*, str. 261-2.

41 Pelcl, H., *op.cit.*, str. 203.

42 Članak 400.: “Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen u sporovima u kojima bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude (članak 382.).

Protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno potvrđuje

mjerodavnim za izjavljivanje revizije protiv presude te prema tomu o čemu se odlučuje određenim drugostupanjskim rješenjem.⁴³

Za razliku od hrvatskog procesnog prava, njemački *Zivilprozeßordnung*⁴⁴ omogućava podnošenje revizije i protiv prvostupanjske presude, čime se zaobilazi drugostupanjski sud. Takva se revizija naziva *skokovitom*, s tim što je za njeno podnošenje potrebno ispunjenje procesnih pretpostavki: a) da se radi o prvostupanjskoj presudi protiv koje se može izjaviti žalba, b) potrebna je suglasnost stranaka za izjavljivanje revizije i c) potrebno je da je reviziju dopustio revizijski sud.⁴⁵ Procesni sustav Republike Hrvatske ne poznaje navedeni institut, ali Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu zajamčena je ustavna tužba koja ima neka obilježja skokovite revizije što se očituje u mogućnosti ulaganja ustavne tužbe⁴⁶ i prije negoli je pravni put iscrpljen.

Prema ZPP-u, svaka stranka ima pravo podnošenja revizije, ali najčešće je to ona stranka koja se i žalila na prvostupanjsku odluku. Naravno, moguće je da je podnositelj revizije stranka koja se nije žalila, ali je u povodu žalbe protivne strane odluka preinačena. Dakle, jedna od temeljnih pretpostavki je postojanje pravnoga interesa odnosno očekivanje konkretne koristi od aktiviranja suda u njezinoj pravnoj stvari.⁴⁷ S obzirom na ozbiljnost i kompleksnost revizije kao izvanrednoga pravnog lijeka, ZPP-om je određeno da stranka reviziju može podnijeti isključivo putem opunomoćenika koji je odvjetnik ili osobe koja ima položen pravosudni ispit. Navedeno je opravdao i USRH, vodeći se i pravnim stajalištem ESLJP-a, napominjući kako je za podnošenje revizije potreban viši stupanj stručnosti i kompetencije negoli je to slučaj kod redovnih pravnih lijekova. Razlog *za* je osiguranje veće djelotvornosti i učinkovitosti kod pristupa najvišoj sudskoj instanci u državi za jedinstvenim zadatkom osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.⁴⁸

rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije uvijek je dopuštena revizija iz članka 382. stavka 1. ovoga Zakona, neovisno o tome je li riječ o sporu u kojem bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude po odredbi članka 382. stavka 1. ili članka 382. stavka 2. ovoga Zakona.

U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

Protiv rješenja iz članka 325.a stavka 1. ovoga Zakona revizija je dopuštena prema uvjetima iz stavka 1. ovoga članka.“

Zakon o parničnom postupku (bilj. 5)

43 Dika, M., *op. cit.*, str. 258.

44 *Zivilprozeßordnung*, <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/ZPO.pdf>, 12.1.2018.

45 Pelcl, H., *op. cit.*, str. 201.

46 „Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.“ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, (Narodne novine, 99/99, 29/02, 49/02), članak 63.

47 Pelcl, H., *op. cit.*, str. 202.

48 *Ibid.*, str. 203.

4.2. Redovna revizija

Redovna revizija, koja je dopuštena protiv određenih drugostupanjskih presuda neovisno o razlozima zbog kojih se izjavljuje, jest pravni lijek koji bi zbog važnosti objekta pobijanja trebao omogućiti preispitivanje materijalnopravne i postupovnopravne zakonitosti pobijane presude. U tom je smislu ona pravno sredstvo osiguranja zakonitosti *in concreto* i time, svakako, osiguranja jedinstva u primjeni prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.⁴⁹ Kako Dika navodi, upravo zbog toga se, tzv. redovna revizija može izjaviti samo zbog pogrešne primjene materijalnog prava i određenih bitnih povreda odredaba parničnog postupka. Kako se da zaključiti, revizija se ne može izravno izjaviti zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja, već tek posredno i to ako se pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje poklapa s nekim od razloga zbog kojih je redovna revizija dopuštena ili ga uvjetuju. Taj se razlog može uzeti u obzir u povodu revizije jer je to jedan od razloga zbog kojih se pravni lijek, općenito, može podnijeti.

Prema članku 382. stavku 1. Zakona o parničnom postupku, redovna revizija može se podnijeti protiv drugostupanjske presude:

a) ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 200.000,00 kuna,

b) ako je presuda donesena u sporu o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa,

c) ako je drugostupanjska presuda donesena prema odredbama članka 373.a⁵⁰ i 373.b ovoga Zakona.⁵¹

49 Dika, M., *Novo uređenje revizije protiv presude*, Zbornik 47. susreta pravnika, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, Opatija, 2009., str. 179.

50 Članak 373.a ZPP-a:

Drugostupanjski će sud presudom odbiti žalbu i potvrditi prvostupanjsku presudu, odnosno presudom će preinačiti prvostupanjsku presudu ako prema stanju spisa nađe:

1) da bitne činjenice među strankama nisu sporne, ili

2) da ih je moguće utvrditi i na temelju isprava i izvedenih dokaza koji se nalaze u spisu, neovisno o tome je li prvostupanjski sud prigodom donošenja svoje odluke uzео u obzir i te isprave, odnosno posredno izvedene dokaze.

Prigodom donošenja odluke iz stavka 1. ovoga članka, drugostupanjski je sud ovlašten uzeti u obzir i činjenice o postojanju kojih je prvostupanjski sud izveo nepravilan zaključak na temelju drugih činjenica koje je po njegovoj ocjeni pravilno utvrdio.

U slučaju u kojem su ispunjeni uvjeti za donošenje presude iz stavka 1. ovoga članka, drugostupanjski sud može je donijeti i ako nađe da postoji bitna povreda odredaba parničnoga postupka iz članka 354. stavka 2. točke 11. ovoga Zakona.

51 Članak 373.b ZPP-a.

Drugostupanjski sud odlučuje o žalbi, u pravilu, bez rasprave.

Kad vijeće drugostupanjskog suda nađe da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno da se pred drugostupanjskim sudom ponove već izvedeni dokazi, zakazat će raspravu pred drugostupanjskim sudom.

Vijeće drugostupanjskog suda može odlučiti da se određeni dokazi izvedu u sudskoj zgradi prvostupanjskog suda pred sucem izvjestiteljem drugostupanjskog suda. Ako za to postoje važni razlozi, vijeće drugostupanjskog suda može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred sucem pojedincem ili predsjednikom vijeća prvostupanjskog suda.

Pravila o izvođenju dokaza pred predsjednikom vijeća na odgovarajući način se primjenjuju

Iako je zakonski određeno da se revizija podnosi protiv određenih drugostupanjskih presuda, revizijski sud tijekom ispitivanja drugostupanjske odluke u povodu revizije, mora ispitivati i prvostupanjsku odluku u povodu žalbe protiv koje je drugostupanjska presuda donesena te s obzirom na to da je ovlašten i dužan ukinuti odnosno preinačiti ne samo drugostupanjsku već i prvostupanjsku presudu. U tom smislu, prvostupanjska presuda bi imala značenje akcesornog objekta pobijanja revizijom odnosno akcesornog objekta oficijoznog ispitivanja u mjeri u kojoj je revizijski sud po službenoj dužnosti u povodu revizije ispitivati drugostupanjsku presudu.⁵²

Krug drugostupanjskih presuda koje se pobijaju, tzv. redovnom revizijom utvrđen je primjenom vrijednosnog, kauzalnog, kauzalno-personalnog i proceduralnog kriterija.

4.3. Izvanredna revizija

Donošenjem Novele Zakona o parničnom postupku 2003. godine, uveden je institut, tzv. izvanredne revizije koja je načelno dopuštena protiv svih drugostupanjskih presuda, ali samo ako ne postoje uvjeti za podnošenje, tzv. redovne revizije, i to zbog bitno ograničenih razloga od onih zbog kojih je dopuštena redovna revizija.⁵³ Razlog uvođenja ovoga pravnog lijeka kao posebnog instituta postupovnog prava omogućavanje je VSRH-u ispunjavanje svoje zadaće, odnosno, osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, sukladno članku 24. stavka 1. ZS-a.⁵⁴

Naime, razlog zbog kojeg *stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske odluke ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.*⁵⁵

na suca izvjestitelja drugostupanjskog suda, odnosno na suca pojedinca ili predsjednika vijeća prvostupanjskog suda u slučaju.

U slučaju iz stavka 3. ovoga članka vijeće drugostupanjskog suda odlučuje o žalbi bez rasprave, ali na sjednicu vijeća mora pozvati stranke. Odredba članka 363. ovoga Zakona primjenjuje se i u ovom slučaju.

Vijeće drugostupanjskog suda može odlučiti da se rasprava pred tim sudom provede i kad ocijeni da bi se tako mogle otkloniti bitne povrede odredaba parničnog postupka u prvostupanjskom postupku i da zbog toga ne bi bilo svrhovito presudu ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

U slučaju iz stavka 6. ovoga članka sudac izvjestitelj drugostupanjskog suda može zatražiti od suca pojedinca ili predsjednika vijeća prvostupanjskog suda da dâ objašnjenja o tim bitnim povredama ili da provede potrebne izviđaje radi provjere istinitosti navoda o tome jesu li počinjene.

52 Dika, M., *op.cit.*, str. 263.

53 Prema tadašnjem uređenju članka 382. stavak 2., stranke su mogle podnijeti izvanrednu reviziju protiv drugostupanjske presude samo ako je drugostupanjski sud u izrijeci te presude odredio da je protiv te presude revizija dopuštena.

54 Katić, D., *Izvanredna revizija*, *Odvjetnik*, glasilo i časopis Hrvatske odvjetničke komore, 9-10/12, str. 34.

55 Članak 382. stavak 2. ZPP-a.

Iz svega gore navedenog proizlazi da se za dopuštenost, tzv. izvanredne revizije moraju ispuniti određeni uvjeti:

- mora se raditi o reviziji protiv presude suda drugog stupnja,
- mora se raditi o slučajevima u kojima se ne može podnijeti revizija prema odredbi članka 382. stavka 1. ZPP-a,
- odluka u sporu mora ovisiti o rješenju nekoga materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih.

Iz navedenih pretpostavki proizlazi da je izvanredna revizija supsidijarna i dopunska u odnosu na redovnu jer je isključena u slučaju da su ispunjeni uvjeti za podnošenje redovne revizije te da se njome omogućava kontrola jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih građana kada se ta zaštita ne može ostvariti tzv. redovnom revizijom.⁵⁶

Promatrajući samo slovo zakona, izvanredna revizija podnosi se samo protiv drugostupanjskih presuda. No, revizijski sud, ispitujući drugostupanjsku presudu u povodu izvanredne revizije, mora ispitivati i prvostupanjsku presudu u povodu žalbe protiv koje je drugostupanjska donesena te s obzirom na to da je ovlašten i dužan ukinuti, odnosno preinačiti ne samo drugostupanjsku već i prvostupanjsku presudu, izvanrednom revizijom se može izravno ili posredno pobijati i prvostupanjska presuda. U skladu s time, prvostupanjska presuda ima značenje akcesornog objekta pobijanja pri čemu su ovlaštenja revizijskog suda kod ispitivanja prvostupanjske presude znatno uža negoli u povodu redovne revizije.⁵⁷

Krug razloga zbog kojih je izvanredna revizija dopuštena određen je na dva načina – općom formulom te egzemplifikativnim navođenjem slučajeva u kojima bi općom formulom predviđeni razlozi uvijek postojali.

Zakon nabroja primjere u kojima su ispunjeni gore navedeni uvjeti:

1) ako o tom pitanju revizijski sud još uvijek nije zauzeo shvaćanje odlučujući u pojedinim predmetima na odjelnoj sjednici, a riječ je o pitanju o kojemu postoji različita praksa drugostupanjskih sudova,

2) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje, ali je odluka drugostupanjskoga suda utemeljena na shvaćanju koje nije podudarno s tim shvaćanjem,

3) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskog i žalbenog postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom USRH-a, ESLJP-a ili Europskog suda trebalo preispitati sudsku praksu.⁵⁸

Pri sastavljanju izvanredne revizije, revident mora paziti da određeno naznači pravno pitanje zbog kojeg je podnosi i izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, neovisno o tomu podnosi li je prema općoj formuli ili od primjerice

⁵⁶ Triva, S., Dika, M., *op. cit.*, str. 722.

⁵⁷ Dika, M., *op. cit.*, str. 299-300.

⁵⁸ Čl. 382. st.3.ZPP-a

navedenih slučajeva. To je izrazito važno iz razloga što revizijski sud u povodu takve revizije ispituje pobijanu drugostupanjsku presudu samo u granicama razloga zbog kojih je podnesena. Iz prethodno navedenog donosi se zaključak da je u ovome slučaju revizijski sud lišen oficioznosti ovlasti. Drugim riječima, on smije pobijanu odluku ispitivati samo zbog pitanja zbog kojih je podnesena bez obzira na to što ona sadrži više materijalnopравnih i/ili postupovnopравnih pitanja koja bi inače sama po sebi mogla biti važna za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih.⁵⁹ Pitanje kako tretirati slučaj u kojemu ne bi bilo određeno naznačeno pitanje zbog kojeg se revizija podnosi, treba li ju tretirati kao nedopuštenu ili iz njezina sadržaja pokušati izvesti zaključak o tomu zbog kojeg je pitanja izjavljena. Čini se da bi izvanrednost izvanredne revizije nalagala načelan stav da bi: (1) pitanje zbog kojeg se izjavljuje trebalo biti precizno određeno, ali i da bi (2) trebalo posebno argumentirati zašto bi to pitanje bilo važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih.⁶⁰ U prilog tome ide i zakonska odredba prema kojoj reviziju mogu podnijeti samo osobe s pravosudnim ispitom, razumljivo, jer se od njih može očekivati da na odgovarajući način mogu individualizirati i argumentirati pravno pitanje zbog kojih se revizija podnosi. Uz točno određeno navođenje pravnoga pitanja zbog kojega se revizija podnosi, prema sadašnjem uređenju revizije po članku 382. stavku 2., potrebno je i *određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.*⁶¹ Navedeno nije bilo propisano prije posljednje izmjene ZPP-a u „revizijskom“ dijelu. Tom se izmjenom razriješla dvojba mora li VSRH istraživati iz sadržaja revizije koje pitanje revident smatra važnim za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih pred zakonom i je li ono uopće postavljeno te se time izlagati riziku da iz sadržaja revizije pronade pravno pitanje koje revident uopće nije imao u vidu.⁶²

4.4. Revizija protiv rješenja

ZPP, osim što propisuje mogućnost izjavljivanja redovne i izvanredne revizije, propisuje i mogućnost ulaganja revizije protiv rješenja⁶³ drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno *završen* u sporovima u kojima bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude, dakle protiv onih rješenja koje dovode do prestanka litispencijacije u određenoj stvari.⁶⁴ Obilježja ovoga pravnog lijeka su izvanrednost, nesuspendivnost, dvostranost i ograničenost.

Odredbe kojima se uređuje revizija protiv rješenja maksimalno su reducirane te se njima samo određuju kriteriji za određivanje drugostupanjskih rješenja protiv kojih je ona dopuštena. Što se tiče svih ostalih pitanja vezanih za taj pravni lijek, njegovih obilježja, razloge zbog kojih se može izjaviti, postupka u povodu njega, vrsti odluka

59 Dika, M., *op. cit.*, str. 299-300.

60 *Loc. cit.*

61 Čl. 382. st. 3. ZPP-a.

62 Sessa, Đ., *op. cit.*, str. 201.

63 Čl. 400. ZPP-a

64 Triva, S., Dika, M., *op. cit.*, str. 736.

koje se mogu donijeti, upućuje se na primjenu odredaba o reviziji protiv presude. Razumljivo, budući da institut revizije protiv presude nije jedinstveno uređen, već da se s obzirom na presude koje se mogu pobijati, razloge zbog kojih se mogu pobijati a u određenom smislu i postupak koji se u povodu njih provodi razlikuju, tzv redovna i izvanredna revizija, odgovarajuće će primjena odredaba o reviziji protiv presude ovisiti o tomu hoće li za podnošenje revizije protiv rješenja biti ispunjene pretpostavke za podnošenje tzv. redovne ili izvanredne revizije protiv rješenja.⁶⁵

Rješenjem drugostupanjskog suda treba smatrati svako rješenje toga suda bez obzira na to je li ono doneseno u povodu žalbe protiv odluke prvostupanjskog suda ili nije jer ZPP ustraje samo na tomu da ono potječe od suda drugog stupnja. U skladu s time je određeno da je pravni lijek protiv rješenja drugoga stupnja revizija neovisno što je taj sud, odlučujući o nekom pravnom pitanju, prvi donio odluku.⁶⁶ Pitanje protiv kojih je rješenja drugostupanjskog suda dopuštena revizije riješeno je na dva načina. Opće pravilo određuje da stranke mogu izjaviti reviziju protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen u sporovima u kojima bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude. Kao iznimku od općega pravila određeno je da je revizija uvijek dopuštena protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije.⁶⁷

5. RAZLOZI ZA „REVIZIJSKU“ NOVELU ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU

Godine 2013., kada je Hrvatska bila pred ulaskom u Europsku uniju i tijekom predpristupnoga monitoringa za poglavlje 23. „Pravosuđe i temeljna prava“, Europska komisija je u svojim izvješćima navela kako se mora poduzeti više aktivnosti kako bi se smanjio veliki broj neriješenih predmeta i skratilo vrijeme trajanja sudskih postupaka u cilju poboljšanja načina vođenja predmeta, uz racionalizaciju mreže sudova i reformu pravne pomoći.⁶⁸ Potaknut navedenim izvješćem, hrvatski zakonodavac proveo je određene izmjene vezane za parnični postupak, ali one nisu urodile plodom koji se očekivao odnosno nije došlo do smanjenja broja predmeta, suđenja u razumnom roku te ubrzanja postupka.

Stoga se i danas postavlja pitanje novih izmjena i dopuna ZPP-a, pogotovo u dijelu koji propisuje reviziju. Novine uvedene 2003. godine zahtijevale su daljnje zahvate u odnosu na tijek postupka pa i na pravne lijekove, stoga su doneseni ZID 2008. i 2011. No, ni oni nisu bitno utjecali na učinkovitost rada VSRH-a. Sud je i dalje preopterećen predmetima u povodu podnesenih revizija i to ponajviše zbog preširoko otvorene mogućnosti pristupa VSRH-a preko revizije iz članka 382. stavka 2., čime se logično dovodi u pitanje učinkovito ostvarivanje njegove ustavne uloge. Navedeno stanje dovelo je do formiranja radne skupine pri Ministarstvu pravosuđa koja se,

65 Dika, M., *op. cit.*, str. 334.

66 *Ibid.*, str. 335.

67 *Loc. cit.*

68 Katić, D., *op. cit.*, str. 143-144.

svjesna problema s kojima se suočavaju suci VSRH, odlučila za hitnu „revizijsku“ novelu te ostavila izradu novoga cjelovitog teksta ZPP-a za primjereniji trenutak.

Kao što je prethodno navedeno, članak 382. stavci 1. i 2. ZPP-a, omogućavaju podnošenje tzv. redovne revizije u određenim slučajevima te, tzv. izvanredne revizije u gotovo svim vrstama parničnih i izvanparničnih postupaka, odnosno kada nije moguće podnijeti redovnu reviziju. No, kako to obično biva, stranke se mogućnošću podnošenja revizije neograničeno koriste premda su svjesni činjenice da VSRH u konkretnom predmetu neće intervenirati ako se ne radi o pitanju važnom za osiguranje jedinstvene primjene prava i jednakosti svih pred zakonom ili ako već postoji čitav niz revizijskih odluka, a pobijane odluke drugostupanjskih sudova su u svojim pravnim shvaćanjima podudarne shvaćanju revizijskog suda. Čak ako je podnesena revizija s takvim pitanjem, revizijski sud ju je dužan odbaciti s obrazloženjem da postavljeno pitanje ne smatra važnim za ujednačavanje sudske prakse (što razumljivo sucima oduzima vrijeme za odlučivanje o nekom pravnorelevantnom pitanju). Iz svega navedenog proizlazi da ta „revizijska novela“ treba unijeti radikalne promjene dosadašnjeg uređenja revizije i to tako da više ne bi bilo dviju vrsta revizije već samo jedna, koja bi s obzirom na pravnu prirodu nazvali „revizija po dopuštenju“ VSRH-a.⁶⁹ Navedeni model, koji će biti detaljno elaboriran u nastavku, dijelom je utemeljen na modelu iz postupovnog uređenja Slovenije, Njemačke i Austrije. Svrha je takvog uređenja revizije omogućiti da najviši sud u državi ostvaruje učinkovito svoju ustavnu ulogu ujednačavanja i razvijanja sudske prakse te da se bavi javnopravnim interesom. Naravno, time bi svjesno privatni interesi bili stavljeni po strani, što pravna doktrina smatra opravdanim.

Takav je prijedlog izazvao burne reakcije posebice odvjetnika koji smatraju da je takva revizija preradikalna te predlažu blaži prijelaz iz postojećeg uređenja uz zadržavanje redovne revizije uz povećanje vrijednosnoga kriterija. S druge strane, određena grupacija smatra da će se time onemogućiti pristup revizijskom sudu te povećati broj ustavnih tužbi. Drugi smatraju da bi se samo trebao iznova uvesti zahtjev za zaštitu zakonitosti kao paralelan pravni lijek. Kao temeljni stav protivnika ovakvoj izmjeni ZPP-a iznosimo stav Roberta Travaša koji smatra da će predloženo rješenje, kojim se ukida tzv. redovna revizija oslabiti pravnu sigurnost građana i oslabiti njihovo povjerenje u pravosuđe jer su izmjene usmjerene isključivo na umjetno smanjenje broja predmeta o kojima odlučuje VSRH.⁷⁰

5.1. Treba li revizija biti u privatnom ili javnom interesu?

S obzirom na buru izazvanih reakcija, potrebno je prvo odgovoriti na pitanje treba li revizija djelovati u privatnom ili javnom interesu, odnosno treba li „žrtvovati“ borbu za privatne interese kako bi se postigao boljitak cijele zajednice. Revizija se kao izvanredni pravni lijek, tradicionalno koncipirala kao pravni lijek s dvojakom funkcijom: osiguranja pravilne i zakonite odluke u konkretnom predmetu te ostvarivanja jedinstva u primjeni prava na cjelokupnom području njegova važenja.⁷¹

⁶⁹ *Ibid.*, str. 145.

⁷⁰ Katić, D., *op.cit.*, str. 148.

⁷¹ Bratković, M., *Revizija po dopuštenju: hrvatske dvojbe i slovenska iskustva*, Aktualnosti

Osiguranje pravilnosti i zakonitosti u pojedinom predmetu je u privatnom interesu stranaka, dok je ostvarivanje jedinstva u primjeni zakona na cjelokupnom području njegova važenja u javnom interesu, odnosno da revizijska shvaćanja najviše sudske instance doprinesu jedinstvenosti primjene prava. Kada bi VSRH bilo primarno ostvarivanje privatnoga interesa stranaka, sud bi stalno bio orijentiran na prošlost provjeravajući je li u konkretnom predmetu materijalno i procesno pravo bilo pravilno primijenjeno te bi li trebao intervenirati u slučaju bitnih povreda prava ukidanjem odluka nižih sudova ili preinakom istih tih odluka. S druge strane, kada bi se u fokus rada VSRH-a stavila javna funkcija suda, doprinijelo bi se jedinstvenosti primjene prava te bi u budućnosti do izražaja došla i predvidivost i konzistentnost sudske prakse koju bi putem revizije uspostavio VSRH.⁷²

Ako prethodno navedena razmatranja povežemo s aktualnim uređenjem revizije, zaključujemo da je, tzv. redovna revizija u privatnom interesu, odnosno da joj je svrha kontrole zakonitosti i pravilnosti odluke drugostupanjskog suda protiv koje je bila izjavljena. Zapravo, ona je po svom sadržaju i funkciji ograničena žalba o kojoj odlučuje najviša sudska instanca u RH. S druge strane, funkcija tzv. izvanredne revizije ostvarenje je jedinstvenosti u primjeni prava i njegovu razvoju te bi VSRH kroz nju trebao ostvarivati svoju javnu funkciju.⁷³

No, ostvaruje li VSRH doista svoje funkcije? Prema statističkim podacima za 2017. godinu VSRH imao je skoro 16.000 revizijskih predmeta od kojih je samo 12% bilo riješeno u tome razdoblju.⁷⁴ Iako se ta brojka čini premalom, nemoguće je da sudac građanskog odjela VSRH donese odluku u nekoliko stotina predmeta tijekom jedne godine. U tome nalazimo razloge zašto odluke suda ne održavaju onu razinu kvalitete koji se zahtjeva odnosno da njihove odluke nemaju onu kvalitetu kojom bi se doprinijelo ostvarivanju jedinstvene primjene prava.⁷⁵ Razlog tomu je i to što na VSRH opetovano dolaze predmeti sa sličnim činjeničnim supstratom koji su u nekoliko navrata riješeni. Kao primjer tomu navodi se broj od oko 60 usvojenih izvanrednih revizija u pogledu troškova parničnog postupka, 50-ak vezanih za pravo na plaću na radnom mjestu na kojem radi ili na kojem je radnik raspoređen, 40-ak prihvaćenih revizija u kojima se odlučivalo o troškovima a prijedlog za mirno rješavanje sporova, i to samo u razdoblju od 1. siječnja 2010. do 1. ožujka 2016.⁷⁶ Količinu predmeta koji cirkuliraju VSRH nemoguće je na adekvatan način proučavati, usustaviti i komentirati što je u doba napredne tehnologije paradoksalno. To je problem i nižim sudovima pa i odvjetnicima i njihovim strankama, ali i studentima pravnih fakulteta. Jedno od imperativa napretka svakako treba biti izrada kvalitetne i pregledne elektroničke baze

građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Split, 2016., str. 322.

72 *Ibid.*, str. 323.

73 *Loc. cit.*

74 Statističko izvješće o radu Vrhovnog suda RH za 2017. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske., dostupno na: <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=28>, 18.1.2018.

75 Bratković, *op.cit.*, str. 325.

76 Sudska praksa VSRH, dostupno na: <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/searchResults?courtType=7&ubDateFrom=08.01.2018&sortField=date&sortDirection=1>, 18.1.2018.

u kojoj bi se odluke suda lakše pronalazile i proučavale te bi na taj način odluke VSRH imale veći utjecaj na odluke nižih sudova čime bi se trebao smanjiti broj izjavljenih izvanrednih pravnih lijekova.

Kriza identiteta koja je zahvatila VSRH može se riješiti kada zakonodavac odluči treba li VSRH kontrolirati zakonitost i pravilnost što većeg broja nižestupajskih sudova ili se treba usmjeriti na uspostavljanje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni kako je propisano člankom 119. Ustava RH. Prema sadašnjem uređenju građanskog postupka, VSRH provodi svoju ustavnu zadaću upravo donošenjem odluka u povodu, tzv. izvanredne revizije koja se može izjaviti, ako se smatra da „odluka u sporu ovisi o rješenju nekoga materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni“.⁷⁷ Prihvati li se promjena paradigme u određenju uloge i funkcije VSRH i usmjeravanje samo na javnu funkciju te napuštanje dvostrukog kolosijeka u režimu revizije, možemo li se nadati poboljšanjima u radu VSRH?⁷⁸

Podsjećamo da je, tzv. izvanredna revizija uvedena ZPP-om iz 2003. godine u cilju doprinosa ostvarivanja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Kao što je već prethodno istaknuto, svoju svrhu nije ispunila jer je po mišljenju stranaka i njihovih odvjetnika, prevelik broj izjavljenih revizija odbačen kao nedopušten, a VSRH se brani isticanjem kako većina revizija nije bila sastavljena na adekvatan način. Možemo li onda očekivati da ćemo ukidanjem „dvostrukog kolosijeka“ u režimu revizije te modificiranjem postojeće, tzv. izvanredne revizije postići uspjeh? Možemo, ali samo ako se osvijesti i promjena u koncipiranju revizije kao pravnoga lijeka te promjena u percipiranju uloge i funkcije VSRH. Drugim riječima, potrebno je da se naglasak u pristupu sudu sa zaštite prava stranaka u konkretnim predmetima prebacuje na javni interes osiguranja jedinstvene primjene prava i njegova razvoja.⁷⁹ VSRH u svojoj sadašnjoj situaciji preopterećenosti predmetima u kojima mora intervenirati u konkretne predmete zbog povreda materijalnog ili procesnog prava koje su se dogodile tijekom prvostupajskog i/ili drugostupajskog postupka, ostaje zaknut za vrijeme u kojemu bi donosio odluke koje bi doista doprinijele očuvanju jedinstvenosti u primjeni prava. Upravo zbog toga bi se VSRH trebala priznati samo javna funkcija kao osnovna. Navedenu promjenu paradigme Vrhovnog suda primijenio je i slovenski zakonodavac kada je krenuo u reformu režima revizije. Kada pogledamo rezultate slovenske reforme, broj predmeta koji su pristizali na Vrhovni sud Republike Slovenije (dalje: VSRS) nakon revizije opada što i jest bio cilj kako bi se VSRS omogućilo da može kvalitetno odlučivati u javnom interesu. Malen broj predmeta omogućuje koherentno, dobro obrazloženo i razumljivo odlučivanje u predmetima. Nadalje, taj maleni broj odluka omogućuje da su te odluke i javno dostupne te da ih stoga niži sudovi, odvjetnici, ali i studenti mogu poznavati, a pravni teoretičari svojim razmišljanjima pratiti. Iz gore izloženog, dolazimo do zaključka da ako su vrata VSRH-a otvorena više negoli je potrebno,

77 Čl. 382 .st. 2. ZPP

78 Bratković, M., *op. cit.*, str. 327.

79 *Ibid.*, str. 328.

ugrožavaju njegovu ustavnu zadaću osiguravanja jedinstva u primjeni prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.⁸⁰

Kritičari, s druge strane, smatraju da se do rasterećenja VSRH može doći i povećanjem broja sudskih savjetnika, financijskom stimulacijom rada sudaca iznad propisane norme ili smanjenjem broja sudaca u vijećima dok se paradigmatički zaokret o ulozi VSRH uopće ne spominje. Te bi promjene dovele do smanjenja sudskih zaostataka, ali bi i dalje postojala hiperprodukcija odluka koje ne bi imale potrebnu kvalitetu jer ovise o važnosti postavljenih pravnih pitanja, a problem neujednačenosti prakse suda bi se čak i povećao.⁸¹ Potrebno je istaknuti kako RH pripada krugu europskih zemalja s vrlo velikim brojem sudaca vrhovnog suda u odnosu na broj stanovnika, njih 37 od čega 22 radi u građanskom odjelu.⁸² Smatra se da navedeno nije realno jer toliki broj ljudi udovoljava najvišim stručnim i etičkim zahtjevima koje pretpostavlja pozicija.⁸³

Nakon svega iznesenog, smatra se da je RH doista potreban paradigmatički zaokret ka djelovanju VSRH u javnom interesu kako bi se na adekvatan način mogao posvetiti funkciji osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

6. REVIZIJA PO DOPUŠTENJU VSRH-A

Nit vodilja kojom se hrvatski zakonodavac treba voditi pri budućim izmjenama ZPP-a u pogledu revizije zapravo je temeljna ustavna zadaća VSRH. On kao najveći autoritet u suđenju svoju zadaću ne treba ispunjavati kroz „kasatorna“ ovlaštenja žalbenih sudova nego tako da dopušta postavljanje onih pravnih pitanja koja će doprinijeti jedinstvenoj primjeni prava i ravnopravnosti svih te razvoju prava kroz praksu.⁸⁴ Istina je da bi se, ako ova reforma bude provedena, pravo na pristup VSRH ograničilo, što bi moglo značiti povredu Ustava RH i EKLJP-a, ali to je slučaj i sada. Garancije koje nam daju Ustav RH i EKLJP nesporno se odnose i na postupke pred Vrhovnim sudom, ali nam praksa i iznesena stajališta ističu kako je ograničavanje pristupa sudu legitiman cilj u interesu pravosuđenja u svrhu osiguravanja jedinstvene primjene prava. Iz toga proizlazi kako prethodno odlučivanje o dopuštenju pristupa Vrhovnom sudu⁸⁵ nije protivno konvencijskom pravu te da se time omogućuje VSRH

80 *Ibid.*, str. 330.

81 *Ibid.*, str. 331.

82 Vrhovni sud Republike Hrvatske, dostupno na: <http://www.vsrh.hr/easyweb.asp?pcpid=42>, 21.1.2018.

83 Jedan sudac VSRH dolazi na preko 100.000 ljudi, dok je u drugim zemljama omjer jedan sudac Vrhovnog suda na 200.000 do 500.000 ljudi.

84 Katić, D., *op.cit.*, str. 158.

85 Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a, Članak 50.: „Članak 382. mijenja se i glasi: „Protiv pravomoćne presude donesene u drugom stupnju, stranke mogu podnijeti reviziju u roku od 30 dana od primitka odluke revizijskog suda o dopuštenosti revizije.

Sud će dopustiti reviziju ako se može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu, a osobito:

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem odluka suda drugog stupnja odstupa od prakse

da odgovornije ispunjava svoju ustavnu zadaću što pozitivno utječe na ostvarivanje ljudskih prava.⁸⁶

Revizijski postupak služi ostvarivanju objektivno važnih ciljeva pravne stečevine u cijelosti ujednačavanjem i razvojem sudske prakse i osiguravanjem jednakosti pred zakonom te štiti opće interese. Subjektivni interesi se pritom štite tek posredno. Takva bi revizija ojačala ulogu VSRH-a budući se time povećava predvidljivost pravnih normi što dovodi do pravne sigurnosti građana. Dokidanjem, tzv. redovne revizije prema sadašnjem uređenju ZPP-a, kojom počinje svojevrсни trećestupanjski postupak u povodu povrede odredaba materijalnog i/ili postupovnog prava, rasteretiti će se ne samo VSRH već i USRH, a naposljetku i ESLJP. Slijedom navedenoga, postupak odlučivanja u povodu prijedloga za dopuštenje revizije u svojoj biti nije usmjeren na zaštitu individualnih pravnih interesa stranaka koji trebaju biti ostvareni tijekom redovnog postupka pred sudovima prvoga i drugoga stupnja. To uključuje pravo na učinkovito i nepristrano suđenje odnosno suđenje u razumnom roku, pravo na obrazloženu sudsku odluku te učinkovit pravni lijek.⁸⁷

Stranka bi trebala posegnuti za revizijom kao izvanrednim pravnim lijekom kako bi potaknula interes javnosti za svoj slučaj kroz opće pravno pitanje čije rješenje u konačnici može njoj donijeti određenu korist. Na taj način će podnositelj ostvariti simbiozu objektivne važnosti predmeta i svog subjektivnog interesa te jednakost pred zakonom i pravnu sigurnost. Upravo zbog toga, odluka kojom se prijedlog za podnošenje revizije odbija i ne dopušta revizija, nije potrebno obrazlagati već je dovoljno da se pozove na nedostatak razlog iz pravne norme u kojoj su propisane pretpostavke za dopustivost. Stranci je, dakle, u slučaju da odbaci reviziju ili odbije prijedlog za dopuštenje revizije jer postavljeno pravno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih pred zakonom, rečeno da je u njejoj pravnoj stvari dobro suđeno te da nema razloga za intervenciju. Naravno, gore navedeno pretpostavlja puno povjerenje u nepristranost i stručnost sudaca koji su odlučivali u konkretnom predmetu.⁸⁸

Hrvatski zakonodavac, vođen svim gore navedenim donio je Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku⁸⁹ (dalje: NP ZID

revizijskog suda, ili

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem nema prakse revizijskog suda, pogotovo ako sudska praksa viših sudova nije jedinstvena, ili

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem sudska praksa revizijskog suda nije jedinstvena, ili

- ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi – osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske, Europskoga suda za ljudska prava ili Europskog suda – trebalo preispitati sudsku praksu.” Dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3184>. 21.1.2018.

86 Bratković, M., *op.cit.*, str. 332.

87 Katić, D., *op.cit.*, str. 159.

88 *Loc. cit.*

89 Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3184>, 21.1.2018.

ZPP). Tim izmjenama postojala bi samo monotipska revizija, revizija po dopuštenju, koja bi bila dopuštena samo ako se odluka donosi o nekom pravnom pitanju važnom za osiguranje jedinstvene primjene prava ili ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu. Dakle, brisane bi bile odredbe vezane za tzv. redovnu reviziju koju poznaje sadašnji ZPP. Bitne promjene prevedene NP ZID ZPP-om odnose se i na postupak u povodu revizije: prvo bi se u povodu revizije odlučivalo o njejoj dopuštenosti, pa tek onda u drugom dijelu postupka o osnovanosti.⁹⁰ Postupak bi započinjao podnošenjem prijedloga za dopuštenje revizije prvostupanjskom sudu, pa ako on bude dopušten pokreće se odlučivanje o osnovanosti pred vijećem revizijskog suda.

Kad u povodu prijedloga za dopuštenje revizije odlučuje o dopustivosti revizije, peteročlano vijeće VSRH će dopustiti reviziju ako se može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava putem sudske prakse (prijedlog novog čl. 382. st. 2. ZPP⁹¹). Iz odredbe proizlazi zakonska obveza VSRH-a da dopusti reviziju u tom slučaju, ali i da ne smiju dopustiti reviziju ako nisu ispunjene sve zakonske pretpostavke. Nekolicina smatra da se time sudu daje prevelika sloboda, odnosno da prema diskrecijskoj ocjeni procjenjuje hoće li neki revizijski predmet uopće uzeti u rad. Tomu u prilog ide i zakonska odredba koja određuje da je, u slučaju da se prijedlog za podnošenje revizije odbija, dovoljno samo određeno pozivanje na nedostatak pretpostavki za podnošenje revizije, a pravni lijek u tom slučaju nije dopušten. VSRH je dužan po zakonu dopustiti reviziju ako se može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu.⁹² Prema NP ZID ZPP-a člankom 51. kojim se mijenja sadašnji članak 382., „Sud će dopustiti reviziju ako se može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu, a osobito:

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem odluka suda drugog stupnja odstupa od prakse revizijskog suda, ili
- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem nema prakse revizijskog suda, pogotovo ako sudska praksa viših sudova nije jedinstvena, ili
- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem sudska praksa revizijskog suda nije jedinstvena, ili
- ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi – osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske, Europskoga suda za ljudska prava ili Europskog

90 Dika, M., *O nekim novinama u uređenju parničnog postupka prema Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz svibnja 2016. –revizija*, Zagreb, Informativator, broj 6424, str. 2.

91 Vidi fusnotu 85.

92 Bratković, M., *op .cit.*, str. 333-4.

suda – trebalo preispitati sudsku praksu.”⁹³

Među slučajevima u kojima bi revizijski sud (uvijek) trebao dopustiti reviziju primjećujemo da je uveden novi razlog, a to je nejedinstvena sudska praksa VSRH što je bilo potrebno jer u nekim stvarima ni danas nije usuglašena sudska praksa, a da o tom pitanja još nije zauzeto pravno shvaćanje na sjednici građanskog odjela najvišeg suda.⁹⁴

Što se tiče mišljenja kako će se sucima VSRH dopustiti donošenje odluke o dopustivosti revizije na diskrecijski način, dovoljno je istaknuti da bi se takvom onda mogla smatrati svaka odluka u kojoj sud primjenjuje pravnu normu koja sadrži generalnu klauzulu, pravni standard ili neku značenjski širu pravnu normu. Naravno, značenje generalnim klauzulama i pravnim standardima daje VSRH koji će nužno morati dati objektivne kriterije prema kojima odlučuje koja pravna pitanja zaslužuju angažman najvišeg suda u državi. Daljnji problem koji iznose protivnici proizlazi iz činjenice da je dovoljno samo pozivanje na nedostatak pretpostavki za podnošenje revizije bez detaljne elaboracije razloga odbijanja prijedloga. Navedeno ne znači da je odluka bez detaljnog obrazloženja diskrecijska, već služi VSRH kao mehanizam kako bi svoj rad mogao usmjeriti na doista važna pitanja za osiguranje jedinstvene primjene prava i njegova razvoja (što „ruku na srce“ ne znači da neće doći do zloupotrebe). Strah da će suci VSRH zlouporabiti ovlast neobrazloženog odbijanja prijedloga za dopuštenje revizije radi vlastitog rasterećenja, bez obzira na važnost postavljenog pitanja, rezultat je niskog povjerenja građana u sudstvo, čak i prema radu VSRH-a. To se može promijeniti uvjerljivošću i snagom argumenata u odlukama koji dolaze od iskusnih pravnih stručnjaka s istaknutim etičkim načelima i stručnošću.⁹⁵ Istaknute kritike na koje smo se osvrnuli ne možemo shvatiti toliko ozbiljno zato jer je slično postupanju postojalo i u slučaju izvanredne revizije, prema sadašnjem uređenju ZPP-a, kada postavljeno pravno pitanje nije bilo važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

6.1. Utjecaj razdvajanja odlučivanja o dopustivosti i osnovanosti revizije na funkcionalnost postupka

NP ZID ZPP u članku 52. kojim se dodaje članak 382. b koji propisuje da „o dopuštenosti revizije Vrhovni sud Republike Hrvatske odlučuje na temelju prijedloga stranke da se dopusti podnošenje revizije“.⁹⁶ Prijedlog se podnosi sudu prvog stupnja u roku od 30 dana od primitka drugostupanjske presude. Prema tome, na stranci je da inicira djelovanje suda u njenom slučaju odnosno da sud, ako dopusti podnošenje revizije, u drugom dijelu postupka u kojemu odlučuje o osnovanosti revizije odluči o pravnom pitanju. Neki diobu postupka na fazu odlučivanja o osnovanosti revizije i fazu u kojoj se odlučuje o njenoj osnovanosti ocjenjuju nefunkcionalnom i neekonomičnom jer zauzimaju stajalište da je potrebno podnijeti jedinstveni podnesak

93 Čl. 51. NP ZID ZPP.

94 Katić, D., *op.cit.*, str. 161.

95 Bratković, M., *op. cit.*, str. 335.

96 Čl. 52. NP ZID ZPP.

u kojem bi stranka iznijela i razloge njene dopuštenosti i osnovanosti.⁹⁷

S obzirom na upućene kritike reforme revizije koja ide u ovome smjeru, možemo reći da se ne razumije, u potpunosti, razlika između podneska kojim se traži dopuštenje za podnošenje revizije i same revizije. NP ZID ZPP navodi kako je na stranci da u prijedlogu za dopuštenje revizije određeno postavi pravno pitanje zbog kojeg predlaže da joj se dopusti podnošenje revizije te da određeno izloži razloge zbog kojih ona smatra da ju treba dopustiti. Svrha je prijedloga da se opravda intervencija revizijskog suda u općem interesu jer je postavljeno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.⁹⁸ Drugim riječima, potrebno je uputiti na nejedinstvenost sudske prakse, odstupanje od te prakse ili važnost pravnog pitanja za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava putem sudske prakse.⁹⁹ Uz prijedlog stranka je dužna dostaviti i prvostupanjsku te drugostupanjsku presudu, kao i odluke sudova na koje se poziva ili određeno naznačiti odluke sudova na koje se poziva.¹⁰⁰ NP ZID ZPP propisuje da će u odluci kojom se dopušta reviziju, revizijski sud navesti u kojem dijelu i u odnosu na koje određeno pravno pitanje dopušta podnošenje revizije. Slijedom toga dolazimo do zaključka da se revizija neće dopustiti ako prijedlog za dopuštenje revizije ne sadrži pravno pitanje. Pitanja se mogu preformulirati i u jedno ako ih je više pri čemu sud ima izvjesnu slobodu uređivanja postavljenog pitanja i da ga onda kao takvo, u interesu razvoja prava kroz sudsku praksu, naznači u odluci kojom se revizija dopušta.¹⁰¹ Ako VSRH dopusti reviziju, stranka je ovlaštena u dodatnom roku izjaviti reviziju u kojoj će detaljno elaborirati svoja pravna stajališta u vezi s materijalnopравnim i/ili procesnopравnim nezakonitostima presude protiv koje izjavljuje reviziju te je dužna pozivati se na propise i druge izvore prava koji se odnose na to pitanje.¹⁰² Tada treba napisati sve ono što bi se inače isticalo u redovnoj reviziji, ali uvijek u granicama pravnog pitanja zbog kojeg je revizija dopuštena. Sudu, koji je pokazao interes za intervencijom u konkretnom predmetu, potrebno je određeno navesti i obrazložiti razloge koji će opravdati reviziju u konkretnom predmetu u njezinu privatnopравnom interesu.¹⁰³

Iako se na prvi pogled takvo uređenje revizije može činiti kao nepotrebno dupliranje posla i za stranke, a i za VSRH, ali treba se imati na umu kako će samo dio tih prijedloga biti prihvaćen. Ove izmjene utjecat će i na naknade za rad odvjetnika, odnosno trebalo bi uvesti posebnu odvjetničku tarifu za sastavljanje prijedloga za dopuštenje revizije koja treba biti niža od one propisane za sastavljanje revizije. Strankama će time biti olakšano s ekonomske strane ako njihov prijedlog za dopuštenje revizije bude odbijen pa neće morati platiti i tarifu za sastavljanje revizije. Time bi se riješio i problem kvalitete podnesaka odvjetnika pogotovo što se tiče sastavljanja izvanrednih revizija, kojima je manjkalo pozivanje na sudsku

97 Bratković, M., *op. cit.*, str. 344.

98 Katić, D., *op. cit.*, str. 162.

99 *Loc. cit.*

100 Čl. 52. NP ZID ZPP.

101 Katić, D., *op. cit.*, str. 164.

102 Bratković, M., *op. cit.*, str. 345.

103 Katić, D., *op. cit.*, str. 164.

praksu, citiranje stručnih i znanstvenih radova te nedostatne argumentacije. Svjesni smo i poteškoća u pronalaženju odluke potrebne za kvalitetno sastavljanje revizije, jer dostupni pretraživači ne udovoljavaju uvjetima. Dakle, potrebno je i ustrojavanje nove ili poboljšavanje funkcionalnosti i praktičnosti postojećih javno dostupnih baza i pretraživača sudske prakse, uz obvezu sudova da svoje odluke unose u njih.¹⁰⁴

Sastavljanje je revizije zahtjevan posao za koji je potreban trud i stručnost odvjetnika. Takvom diobom revizijskog postupka, odvjetnici će biti motivirani pri sastavljanju prijedloga za dopuštenje revizije koji bi kasnije doveo do podnošenja i revizije. Svakako, oni trebaju odmah na početku procijeniti izglednost uspješnosti revizije i upozoriti stranku kako se ne bi izlagala nepotrebnim troškovima, pri čemu vrše određenu selekciju predmeta koji dolaze pred VSRH.

6.2. Odlučivanje o dopustivosti i osnovanosti revizije

Dvodioba revizijskoga postupka koja je predložena NP ZID ZPP-a ne razlikuje se toliko od postupka koji i sada provodi VSRH u povodu revizije. I danas sud prvo ocjenjuje dopustivost revizije, a tek potom njenu osnovanost. Ako se prihvati odvajanje postupka, posao VSRH-a bit će lakši jer će na pregledniji način biti izneseni razlozi koji po mišljenju podnositelja opravdavaju dopustivost, a u reviziji razlozi koji opravdavaju njenu osnovanost.

Kao i prema sadašnjem uređenju revizije, kada se podnosi prvo stupanjskom sudu, tako će i sada prijedlog za dopuštenje revizije prvo ići na adresu prvostupanjskog suda, koji će potom pravodoban prijedlog dostaviti protivnoj strani te umješaču.¹⁰⁵ Time i dalje prvostupanjski sud ima zadaću zaprimati i otppravljati podneske što, možemo reći, odugovlači postupak. Prema nekima dvojbena je i odredba koja propisuje uključivanje protivne stranke u postupak i prije nego se odluči o dopustivosti revizije. Smatra se da se, tek kada peteročlano vijeće odluči o dopustivosti revizije i nakon što ju stranka podnese, poštujući načelo kontradiktornosti, može omogućiti protivnoj stranci da se uključi u postupak i poslati joj reviziju na odgovor.¹⁰⁶ Peteročlano vijeće VSRH-a odlučuje o dopustivosti revizije na temelju prijedloga stranke i uz njega priloženih presuda. Pravni stručnjaci stoje pri mišljenju da je teško na takav način odlučiti o važnosti postavljenog pitanja bez izučavanja konkretnog predmeta, dok drugi smatraju da je odluku o važnosti postavljenog pitanja za osiguravanje javne funkcije VSRH moguće donijeti i samo uz priložene presude. Zadatak suda odnosno vijeća je u toj fazi, samo utvrđivanje relevantnost postavljenog pravnog pitanja za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu. Ovime dolazimo do drugog pitanja koje se postavlja, odnosno može li se odluka o važnosti nekog pitanja odvojiti od odluke jesu li nižestupanjski sudovi to pitanje pravilno riješili te je li tim odlukama povrijeđeno materijalno i/ili procesno pravo. S obzirom na dvojnost revizijskog postupka, opravdanim se smatra odvojeno odlučivanje o dopustivosti revizije od odlučivanja o njezinoj osnovanosti, pa se stoga trebaju odvojiti i podnesci kojima stranke iniciraju

104 Bratković, M., *op. cit.*, str. 345-346.

105 Čl. 52. NP ZID ZPP kojim se mijenja čl. 382. st. 2. i 4.

106 Bratković, M., *op.cit.*, str. 347.

pojedine faze odlučivanja.¹⁰⁷

Također, treba istaknuti da predviđena „štura“ obrazloženja rješenja od (ne) dopustivosti revizije ne bi trebala utjecati na brzinu postupaka pred sudom. Time će stranka u relativno kratkom roku saznati je li njezin prijedlog za dopustivost revizije usvojen. Jedino što može utjecati na vremenski rok je zapravo brzina prvostupanjskoga suda. Strankama, isto tako, mora biti jasno da odluka o dopuštenosti revizije ne znači da se VSRH slaže ili ne slaže s odlukama nižih sudova niti strankama može ukazivati na stav koji će zauzeti u svojoj odluci. I ako drugostupanjska odluka odstupa od prethodno zauzetog stajališta VSRH-a, može s dogoditi da upravo ta drugostupanjska odluka inicira preispitivanje postojeće sudske prakse po tom pravnom pitanju te da rezultira sa zauzimanjem stava koji je zauzet u drugostupanjskoj odluci. Slična situacija može se dogoditi i ako su različite prakse drugostupanjskih sudova, a da VSRH još uvijek o tome nije zauzeo određeno stajalište. Za očekivati je da će sud iskorištavati svaku priliku u kojoj može izraziti pravna mišljenja o postavljenim pravnim pitanjima. Potrebno je još napomenuti kako nepravilna i/ili nezakonita odluka ne jamči da će revizija protiv nje biti dopuštena, osim ako je postavljeno pravno pitanje potrebno u javnom interesu raspraviti. Jedino kada bi revizija uvijek morala biti dopuštena je situacija u kojoj se podnositelj poziva na to da mu je tijekom prethodnih postupaka povrijeđeno neko Ustavom RH-a ili EKLJP-a zajamčeno pravo.¹⁰⁸

Sve u svemu, revizija kao izvanredni pravni lijek bit će dopuštena, samo ako će njenim rješavanjem biti postignuto saniranje povreda ne samo u privatnom interesu stranaka nego i u javnom interesu kako bi se očuvala pravna sigurnost i mir. Revizija neće uvijek biti dopuštena ni zbog svih apsolutno bitnih odredaba parničnom postupka, već u situacijama u kojima se može pridonijeti osiguranju jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni te za razvoj prava kroz sudsku praksu.

7. BRISANJE INSTITUTA ODGOVORA NA ŽALBU I REVIZIJU KAO INSTITUTA PARNIČNOG POSTUPKA

Kao jedan od većih problema s kojima se susrećemo analizirajući problematiku parničnog postupka, Jelušić u svom radu¹⁰⁹ teoretizira o odgovoru na žalbu i reviziju te postavlja pitanje jesu li nam ti instituti doista potrebni za donošenje pravilne i zakonite odluke. Smatramo da je i to potrebno proučiti jer bi se nauštrb načela kontradiktornosti i načela saslušanja stranaka eventualno došlo do bržeg i ekonomičnijeg postupka.

Odgovor na žalbu te odgovor na reviziju regulirani su tek kroz nekoliko članaka. Prvi se pronalazi na samom početku ZPP-a u dijelu u kojemu se propisuju temeljne okosnice uređenja ZPP-a - načelo kontradiktornosti i načelo saslušanja stranaka kojima se jamči strankama postupka mogućnost izjašnjavanja o zahtjevima

¹⁰⁷ *Ibid.*, str. 348.

¹⁰⁸ *Ibid.* str. 349.

¹⁰⁹ Jelušić, D., *Odgovor na žalbu i reviziju – (ne)potrebni instituti parničnog procesnog prava*, IUS-INFO, dostupno na: https://proxy.pravos.hr/cgi-bin/nph_proxy.pl/hr/00/http/www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?3_fSOPI=3dCLN20V01D2017B1057=26Doc=3dCLANCI_HR,19.1.2017.

i tvrdnjama protivne stranke.¹¹⁰ Kao produkt navedenih načela u člancima 359. i 390. ZPP-a propisani su odgovor na žalbu i odgovor na reviziju kao alati kojim stranke imaju mogućnost intervenirati u daljnji postupak u povodu konkretne pravne stvari. Nadalje, ZPP propisuje obvezu prvostupanjskog suda da primjerak pravodobne, potpune i dopuštene žalbe dostavi protivnoj stranci koja, u roku od osam dana odnosno 15 dana računajući od dana primitka žalbe odnosno revizije, može podnijeti odgovor na žalbu odnosno revizije primjerak, kojeg nadležni prvostupanjski sud u neodređenom roku, mora dostaviti žalitelju odnosno revidentu.¹¹¹ U nastavku, ZPP propisuje da prvostupanjski sud nepravodobno podneseni odgovor na žalbu odnosno reviziju neće odbaciti nego ga mora dostaviti instancijskom sudu koji ga je pri odlučivanju dužan uzeti u obzir ukoliko je to još moguće.¹¹² Također je nužno istaknuti kako je rok za podnošenje odgovora na žalbu osam odnosno revizije 30 dana, a za podnošenje žalbe 15, a odgovora na reviziju 15 dana. No, odredbe kasnije propisuju da će prvostupanjski sud nepravodobni i nepravovremeni odgovor na žalbu ili reviziju dostaviti drugostupanjskom odnosno revizijskom sudu te da će ga on uzeti u obzir ako je to moguće. Iz svega toga proizlazi kako je rok za žalbu/reviziju prekluzivan, a rok za podnošenje odgovora na žalbu/reviziju instruktivan, odnosno da je pravo na odgovor na žalbu/reviziju procesnopravno privilegirano u odnosu na pravo na žalbu/reviziju bez opravdanog, objektivnog i razumnog razloga ili legitimnog cilja.¹¹³

Razlozi zbog kojih Jelušić i njegovi istomišljenici smatraju da je potrebno isključiti ova dva, po njima, nepotrebna instituta bit će navedeni u nastavku. Oni polaze od pretpostavke da stranka koja se aktivno procesno postavi ima od početka pa do kraja postupka dovoljno puta mogućnost da se i usmeno i pismeno pravno referira na činjeničnu i pravnu argumentaciju protustranke o bilo kojem pravnom ili činjeničnom navodu. Stranka koja se na takav način postavila tijekom parnice, može u odgovoru na žalbu odnosno reviziju samo ponavljati svoju pravnu argumentaciju koju je iznosila i prije. S druge strane, stranka koja se pasivno procesno postavila, ako parnica i dođe do te procesne faze, očekuje se da neće niti onda posegnuti za propisanim procesnim institutima. Kada to tako sagledamo, onda uklanjanjem instituta odgovora na žalbu i reviziju ni na koji način ne bi bila povrijeđena načela kontradiktornosti i saslušanja stranaka, odnosno stranke ne bi bile onemogućene da raspravljaju o bilo kojem spornom procesnopravnom ili materijalnopravnom pitanju ili bilo kojoj spornoj činjenici.¹¹⁴ Daljnji argument koji ide na ruku pobornicima brisanja ova dva instituta je i činjenica kako se u žalbi i reviziji ne mogu iznositi nove činjenice i dokazi, kao ni prigovori osim onih iznimno zakonom omogućenih.¹¹⁵ Gledajući s administrativne strane, normativnom eliminacijom instituta, postupak bi bio kraći samo zbog nestanka rokova za njihovo podnošenje ali onda ne bi bilo potrebe za procesnim fazama po pojedinim sudskim instancama kako što je sada slučaj (podnošenje odgovora na

110 Čl. 5. st. 1. ZPP-a, čl. 5. „Sud će svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke.“

111 Jelušić, D, *op. cit.*

112 Čl. 359. ZPP.

113 Jelušić, D., *op. cit.*

114 *Loc. cit.*

115 Čl. 352. u vezi s čl. 387.

žalbu / reviziju prvostupanjskom sudu, pa dostavljanje instancijom sudu, podnošenje dodatnih očitovanja o navodima u odgovorima na žalbu / reviziju). Kao posljednji razlog nepotrebnosti instituta odgovora na žalbu i odgovora na reviziju svrhovito je navesti sudsku praksu. Naime, suci drugostupanjskog i revizijskog suda svoj stav o nepotrebnosti ovih instituta zauzeli su kroz (ne)odmjeravanje odvjetničke nagrade za sastavljanje tih dviju pisanih radnji. Ne može se reći da takve odluke ne postoje već se pojavljuju kao iznimka koja potvrđuje pravilo da drugostupanjski sudovi i revizijski sud sporedni zahtjev, odnosno traženje osnovom naknade troškova postupka za navedene odvjetničke radnje, u pravilu, odbijaju uz uvijek identično obrazloženje da navedene radnje nisu bile potrebne za vođenje postupka. Navedeno s razlogom demotivira odvjetnike da poduzimaju te pravne radnje, jer su okarakterizirane kao nepotrebne za vođenje postupka te zbog činjenice da neće biti plaćeni za te radnje, iako im Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika to jamči.¹¹⁶

Zaključno, smatramo da je potrebno i sve gore iznesene činjenice detaljno analizirati pri izradi budućih izmjena i dopuna ZPP-a. Sadašnja svrha i smisao postojanja procesnih instituta odgovora na žalbu i odgovora na reviziju nije opravdana nekim objektivnim, razumljivim i razumnim razlozima, osobito kada se sagleda kroz prizmu razloga koje su navedeni radi obrazlaganja nužnosti normativne eliminacije instituta iz ZPP-a.

8. PROBLEM NEUJEDNAČENOSTI SUDSKE PRAKSE NA RELACIJI VSRH - ŽUPANIJSKI SUD - OPĆINSKI SUD

Jedan od najvećih problema koji se moraju hitno riješiti u hrvatskom pravosudnom sustavu je neujednačenost sudske prakse na svim razinama kako bi se postigla ujednačena primjena zakona te jednakost i ravnopravnost svih, naravno uz razmjerno dugo trajanje sudskog postupka. Navedeni problem svakim danom postaje sve veći iako postoji i sada institut izvanredne revije radi osiguravanja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih no zbog rigoroznih pretpostavki za podnošenje nije pridonio rješavanju problema.

Hrvatski zakonodavac je stoga krenuo u reformu vezanu za nadležnost sudova te donio Zakon o područjima i sjedištima sudova (dalje: ZPSS).¹¹⁷ Tim je zakonom smanjen broj općinskih i županijskih sudova, ali najvažnija izmjena sustava vezana je za nadležnost žalbenih sudova. Prema ovome zakonu, za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova ostalim građanskim predmetima određuje se svaki županijski sud,¹¹⁸ dok će se odluka o tomu kojem županijskom sudu će se dodijeliti određeni predmet u drugostupanjski postupak donositi elektroničkom nasumičnom dodjelom primjenom odgovarajućeg algoritma. Predviđa se da ovakva dodjela predmeta neće biti problem za stranke postupka, budući da se u žalbenim postupcima rasprave i javne sjednice samo iznimno zakazuju te nije potreban dolazak stranke na sud.

¹¹⁶ Jelušić, D., *op. cit.*

¹¹⁷ Zakon o područjima i sjedištima sudova, (Narodne novine br. 128/14).

¹¹⁸ Čl. 4. st. 4. ZPSS.

Razlog zbog kojeg se odlučilo na ovaj korak navode činjenicu da je takvom organizacijom svaki županijski sud u okviru svoje mjesne nadležnosti stvarao vlastitu sudsku praksu, pa se događa da u sličnim predmetima različiti županijski sudovi donose različite odluke. No, kada navedeno promotrimo iz drugog ugla, dolazimo do zaključka da se pred županijskim sudovima u tom slučaju vršila primarna korekcija razlika pri interpretaciji zakona od strane prvostupanjskih sudova na tom području kroz zauzeta pravna shvaćanja. Takva visoka protočnost predmeta između općinskih i nadležnog županijskog suda omogućuje razmjerno učinkovito ujednačavanje sudske prakse na toj osnovnoj razini. Konačno ujednačavanje sudske prakse između različitih županijskih sudova i ujednačena primjena zakona na cijelom državnom području trebaju biti postignuti odlučivanjem VSRH-a o revizijama protiv odluka županijskih sudova.¹¹⁹ Međutim, svjesni smo strogih pretpostavki koje važe za izjavljivanje revizije kao izvanrednoga pravnog lijeka, onog lijeka koji je u službi ujednačavanja sudske prakse na području cijele države.

Zakonodavac je odlučio dokinuti neujednačenosti sudske prakse, ali i doprinijeti ravnomjernijoj radnoj opterećenosti sudova donošenjem ZPSS-a. No, kako je novi ustroj utjecao za problematiku neujednačene sudske prakse? Županijski sudovi i dalje nastoje ujednačeno odlučivati u istim ili sličnim predmetima, ali to ne znači da će nestati i neke posebne prakse pojedinoga županijskog suda. Ovim promjenama došlo je do nemogućnosti utjecanja županijskog suda na ujednačavanje prakse općinskih sudova na novoosnovanim pravosudnim područjima budući da o žalbama protiv njihovih odluka odlučuju svi županijski sudovi te se može očekivati povećanje stupnja neujednačenosti sudske prakse na lokalnoj razini. Što se tiče državne razine, smatramo da je stupanj neujednačenosti prakse sudova ostao neujednačen, a to je bio problem kojeg je bilo nužno riješiti. Razlike u praksama županijskih sudova su neizbježna posljedica primarnog ujednačavanja sudske prakse. Tu bi trebala doći do izražaja uloga VSRH-a koji bi svojim autoritetom osigurao učinkovito sekundarno ujednačavanje prakse županijskih sudova kroz dobro organiziran sustav i temelje za ujednačenu primjenu zakona.¹²⁰

Nakon analize i uočenih problema, smatramo da je potrebno iznijeti razmišljanja vezana za sustav koji bi maksimalno učinkovito ujednačavao sudsku praksu na relaciji općinski sudovi - županijski sudovi - VSRH. Maksimalno učinkovito ujednačavanje sudske prakse podrazumijeva da nema dvojnosti između primarnog i sekundarnog ujednačavanja, već se ujednačavanje provodi odmah u žalbenom postupku. To je moguće samo ako postoji jedan jedinstveni žalbeni sud s dobro koordiniranim žalbenim vijećima. I u takvom ustroju postoji mjesto za najviši sud koji bi u povodu revizija eventualno mogao korigirati stajališta žalbenog suda.¹²¹ Takav ustroj ne bi išao prema destrukciji postojećeg učinkovitoga sustava, već k jačanju sekundarnog ujednačavanja prakse koji se mogu postići bolje reguliranim pretpostavkama za

119 Stokić, M., Izgledi za učinkovitije ujednačavanje sudske prakse uslijed nove mjesne nadležnosti žalbenih sudova, IUS-INFO, dostupno na: https://proxy.pravos.hr/cgi-bin/nph-proxy.pl/hr/00/http/www.iusinfo.hr/Article.aspx=3fSOP1=3dCLN20V01D2014B723=26Doc=3dCLANCI_HR, 11.1.2018. Content.

120 *Loc. cit.*

121 *Loc. cit.*

izjavljivanje revizije kao izvanrednog pravnog lijeka čiji je funkcija osiguranje jedinstvene primjene zakona te povećanjem kapaciteta VSRH-a, kako bi se brže došlo do potrebnih rezultata.

9. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Nakon sveobuhvatne analize i interpretacije tematike ovoga rada, možemo izvesti nekoliko zaključaka. Sadašnje uređenje instituta revizije onemogućava da Vrhovni sud Republike Hrvatske podjednako učinkovito i kvalitetno odlučuje o individualnim pravima stranaka kontrolom pravilnosti i zakonitosti rada nižih sudova te istodobno djelovanje u javnom interesu u cilju razvitka prava i osiguranja jedinstvenosti i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Prvenstveni razlog tomu je preopterećenost suda zbog prevelikih zaostataka u radu te stalnog priljeva novih predmeta. Upravo zbog toga, suci Vrhovnog suda nisu u mogućnosti donijeti ni kvalitetno obrazloženu odluku u konkretnom predmetu, a još manje su u prilici donositi odluke kojima bi se osiguravala jedinstvena primjena i razvoj prava kroz sudsku praksu. Usvajanjem aktualnog Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku te promjenom svijesti o ulozi i funkciji Vrhovnog suda unutar pravosudnog sustava može doći do toliko potrebnog napretka. Predložena „revizija po dopuštenju“ omogućava sucima Vrhovnoga suda rad na onim predmetima čija važnost nadilazi privatne interese stranaka u konkretnom predmetu te da time utječu na osiguravanje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a slijedom toga da odlikuju pravo kroz sudsku praksu. Promjena paradigme zahtijeva visok stupanj povjerenja u rad VSRH-a da će on uredno ispunjavati svoju ustavnu zadaću i time pridonijeti funkcioniranju pravne države u cjelini snagom uvjerljivosti iznesenih argumenata. Ovdje se valja osvrnuti na najveći strah protivnika ove reforme koji se odnosi na ovlast suda da bez punog obrazloženja odbacuje prijedloge za reviziju. Navedeno ne smije biti zlouporabljeno u svrhu smanjenja broja predmeta, nego u cilju kvalitetnog i stručnog rješavanja onih pravnih pitanja koji su u javnom interesu. Smatramo da bi tome pridonijelo i uvođenje „testa“ po uzoru na ESLJP, kojim se inicijalno provjerava ispunjava li navedeno pravno pitanje sve pretpostavke kojima bi se utjecalo na osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih pred zakonom.

Na samome kraju, potrebno je iznijeti i činjenicu da će sve ove promjene iziskivati spremnost i vrijeme da javnost prihvati noveliranu javnu ulogu VSRH-a, ali i rad samog VSRH-a na promjeni slike koju je godinama stvarao. Nepovjerenje spram suda i neorganizirana elektronička baza sudske prakse može negativno utjecaji na uspješnost reforme, iako izravno ne kolidiraju s predloženim uređenjem revizije po dopuštenju. Zaključno, usvajanjem novele bila bi finalizirana reforma građanskoga parničnog postupka započetog još 2003. godine, te bi se završio postupak moderniziranja hrvatskoga parničnog prava po uzoru na europsku pravnu stečevinu.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Barac, Nataša, *Okrugli stol o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a*, Odvjetnik, br. 5-6/2016.
2. Bratković, Marko, *Revizija po dopuštenju: hrvatske dvojbe i slovenska iskustva*, u: Vesna Rijavec et al. (ur.), *Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2016., str. 319-351.
3. Dika, Mihajlo, *Građansko parnično pravo*, *Pravni lijekovi*, X. knjiga, Zagreb, Narodne novine, 2010.
4. Dika, Mihajlo, *Novo uređenje revizije protiv presude*, *Zbornik 47. susreta pravnika, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu*, Opatija, 2009.
5. Dika, Mihajlo, *O nekim novinama u uređenju parničnog postupka prema Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz svibnja 2016. – revizija*, *Informator*, broj 6424, 2016.
6. Eraković, Andrija, *Izvanredna revizija*, *Hrvatska pravna revija*, vol. X, 2/2010.
7. Gović, Iris, *Izvanredna revizija- uvjeti za izjavljivanje i ovlaštenici prava na podnošenje*, *Odvjetnik*, Hrvatska odvjetnička komora, 11-12/2008.
8. Grbin, Ivo, *Izvanredni pravni lijekovi - revizija prema zakonskim novelama*, *Pravo i porezi*, časopisi za pravnu i ekonomsku teoriju i praksu, god. 13, 2004.
9. Grgić Tolj, Renata, Grgić, Matea, *Dopuštenost revizije protiv odluke o troškovima parničnog postupka*, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, god. 9, 17/2006., str. 253-275.
10. Jelušić, Damir, *Odgovor na žalbu i reviziju – (ne)potrebni instituti parničnog procesnog prava*, IUS-INFO, https://proxy.pravos.hr/cgi-bin/nph-proxy.pl/hr/00/http/www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx=3fSOPi=3dCLN20V01D2017B1057=26Doc=3dCLANCI_HR, 19.1.2017.
11. Katić, Dragan, *Izvanredna revizija*, *Odvjetnik*, glasilo i časopis Hrvatske odvjetničke komore, 9-10/12/2012.
12. Katić, Dragan, *Zašto (opet) izmjene zakona o parničnom postupku*, u: Rijavec et al. (ur.), *Aktualnosti građanskog procesnog prava-nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2016.
13. Pelcl, Hrvoje, *Dopuštenost izvanredne revizije u građanskom parničnom postupku Republike Hrvatske*, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, god. 9, 17/2006., str. 197-221.
14. Sessa, Đuro, *Novela Zakona o parničnom postupku - troškovi, električno vođenje postupka, žalba, revizija, udružena tužba*, *Pravo u gospodarstvu* vol. 51., 1/2012.
15. Stokić, Matija, *Izgledi za učinkovitije ujednačavanje sudske prakse uslijed nove mjesne nadležnosti žalbenih sudova*, IUS-INFO, https://proxy.pravos.hr/cgi-bin/nph-proxy.pl/hr/00/http/www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx=3fSOPi=3dCLN20V01D2014B723=26Doc=3dCLANCI_HR, 11.1.2018.
16. Triva, Siniša, Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2004.

Pravni propisi, sudska praksa i dr.:

1. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (pročišćeni tekst, Međunarodni ugovori Narodne novine br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10)
2. Europski sud za ljudska prava, *Bulfracht Ltd protiv Hrvatske*, presuda od 21.06.2011., zahtjev, br. 53261/08
3. Europski sud za ljudska prava, *Ferreira Santos Pardal protiv Portugala*, presuda od 30. srpnja 2015., zahtjev, br. 30123/10

4. Europski sud za ljudska prava, *Tudor protiv Rumunjske*, presuda od 24. ožujka 2009., zahtjev, br. 21911/03
5. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3184>, 21.1.2018.
6. Statističko izvješće o radu Vrhovnog suda RH za 2017. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske. <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=28>, 18.1.2018.
7. Sudska praksa VSRH, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/searchResults?courtType=7&pubDateFrom=08.01.2018&sortField=date&sortDirection=1>, 18.1.2018.
8. Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
9. Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-1-1569/2006. od 20. prosinca.2006.,
10. Vrhovni sud Republike Hrvatske, <http://www.vsrh.hr/easyweb.asp?pcpid=42>, 21.1.2018.
11. Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11)
12. Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03)
13. Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99)
14. Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08)
15. Zakon o parničnom postupku (pročišćeni tekst zakona, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14)
16. Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 4/77, s ispravcima 36/77)
17. Zakon o područjima i sjedištima sudova, (Narodne novine, br. 128/14)
18. Zakon o sudovima (pročišćeni tekst zakona, Narodne novine, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16)
19. Zivilprozeßordnung, <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/ZPO.pdf>, 12.1.2018.

Paula Poretti*
Martina Mišković**

Summary

NOVELTIES IN ‘REVISION’ (FURTHER APPEAL ON POINTS OF LAW) PROCEDURE

In this paper, a draft of the 2016 Law on Civil Procedure will be analyzed, focusing on significant changes to the audit institute to ensure that the Supreme Court of the Republic of Croatia ensures the fulfillment of its public function - ensuring the uniform application of the rights and equality of all in its use. In this regard, the role of the Supreme Court was defined according to the Constitution of the Republic of Croatia, but also through the notions of the European Court of Human Rights. Considering the topic of work, the development of the audit institute as an extraordinary legal remedy has been analyzed through the history of Croatian legislation and pointed to the problems that exist in the current arrangement. The reason for the necessity of revising the audit is overwork by the Supreme Court because of the large number of the audit subjects at the same time as the existence of huge backlogs in the work so far. The reason why opponents of this reform are so numerous is the change of the paradigm in determining the role and function of the Supreme Court from private to public function, which would make the Court decide only on legal issues in the public interest. Properly to the paradigm change, there would be a two-way revocation in the revision regime and only the so-called “Revision by Permission” could be legitimate. The proposed changes have been studied through the prism of Slovenian legislation, similar to the reforms carried out in 2008, and due to the similarity of the two systems, it is appropriate to compare and predict the results that should follow in the Republic of Croatia.

Keywords: *Supreme Court of the Republic of Croatia; extraordinary legal remedy, audit; audit by permission, right of access to court; right to trial within a reasonable time.*

* Paula Poretti, Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Law, J. J. Strossmayer University of Osijek; pstojcevic@pravos.hr.

** Martina Mišković, mag. iur., manager for Pure Telecom, Billsave PJB Management, Walkinstown, Dublin 12, Ireland; miskovic.martina@outlook.com.

Zusammenfassung

NEUIGKEITEN IM REVISIONSVERFAHREN

Dieser Beitrag analysiert den Entwurf der Novelle des Zivilprozessgesetzes aus dem Jahr 2016, welcher wesentliche Änderungen in das Institut der Revision eingeführt hat, mit dem Ziel, dem Obersten Gerichtshof der Republik Kroatien die Erfüllung seiner öffentlichen Funktion – Sicherung der einheitlichen Rechtsanwendung und Gleichberechtigung aller Personen bei dieser Anwendung – zu ermöglichen. Diesbezüglich wird die Rolle des Obersten Gerichtshofs der Republik Kroatien dem Verfassungsgericht der Republik Kroatien aber auch den Ansichten des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte gegenüber definiert. Die Entwicklung des Instituts der Revision als eines außerordentlichen Rechtsbehelfs in der Geschichte der kroatischen Gesetzgebung wird im Beitrag analysiert. Es wird auch auf die Probleme bei der bestehenden Regelung hingewiesen. Änderungen bezüglich der Revision sind notwendig, weil der Oberste Gerichtshof infolge der großen Anzahl von Revisionsgegenständen und der Rückstände überlastet ist. Andererseits gibt es viele Gegner dieser Reform, denn die Rolle und Funktion des Obersten Gerichtshofs wurde damit von privater auf öffentliche Funktion geändert, was bedeuten würde, dass der Gerichtshof nur über Rechtssachen von öffentlichem Interessen entscheiden würde. Gerade wegen der Änderung dieses Paradigmas wurde man die Zweigleisigkeit im Regime der Revision aufheben, was bedeuten würde, dass man nur die sog. „Revision nach Zulässigkeit“ erlauben würde. Die vorgeschlagenen Änderungen wurden durch das Prisma der slowenischen Gesetzgebung untersucht, die im Jahr 2008 ähnliche Reformen durchführte. Wegen Ähnlichkeiten zwischen zwei Systemen eignet sich diese Vergleichung für die Vorhersage der in der Republik Kroatien zu erwartenden Ergebnisse.

Schlüsselwörter: *Oberster Gerichtshof der Republik Kroatien; außerordentlicher Rechtsbehelf, Revision; Revision nach Zulässigkeit; Recht auf Gerichtszugang; Recht auf Gerichtsverhandlung innerhalb vernünftiger Frist.*

Riassunto

LE NOVITÀ NEL PROCEDIMENTO DI REVISIONE

Nel presente lavoro si analizzerà il disegno della novella della legge sul contenzioso civile del 2016 volto a riformare in maniera importante il procedimento di revisione al fine di garantire alla Suprema Corte della Repubblica di Croazia le sue funzioni pubbliche, *in primis* di garante dell'applicazione univoca del diritto e dell'eguaglianza di tutti nella sua applicazione. A tale proposito viene definito il ruolo

della Suprema Corte nel rispetto della Costituzione della Repubblica di Croazia, ma anche attraverso l'interpretazione della Corte europea dei diritti dell'uomo. In considerazione del tema oggetto d'indagine, viene presa in disamina l'evoluzione dell'istituto della revisione quale mezzo di impugnazione straordinario nella storia della legislazione croata, sollevando all'uopo le questioni che emergono nella disciplina attuale. La ragione dell'esigenza di modificare la revisione si rinviene nella pressione avvertita dalla Suprema Corte a causa dell'elevato numero di casi di revisione unitamente ai rilevanti arretrati relativi a procedimenti pregressi. Il motivo per il quale tale riforma incontri lo sfavore di molti va rinvenuto nel cambiamento del paradigma nella concezione del ruolo e della funzione della Suprema Corte da privata a pubblica, con la quale la Corte sarebbe deputata a decidere soltanto delle questioni giuridiche di interesse pubblico. Proprio in ragione del cambiamento di paradigma, si giungerebbe all'eliminazione del doppio binario nel regime della revisione e verrebbe regolata la sola "revisione eccezionale". Le modifiche proposte sono disaminate attraverso il prisma della legislazione slovena che riformò similmente la materia nel 2008; vista la somiglianza dei due ordinamenti, ciò potrebbe essere utile nella previsione delle conseguenze cui la riforma potrebbe condurre nella Repubblica di Croazia.

Parole chiave: *Suprema Corte della Repubblica di Croazia; mezzo di impugnazione straordinario; revisione; revisione eccezionale; diritto di accesso alla giustizia; diritto ad un processo di ragionevole durata.*